



**TURUN
YLIOPISTO**

PERHETUTKIMUKSEN PÄIVÄT 10.-11.11.2022

Abstraktikooste

Turun yliopisto, Psykologian ja logopedian laitos
Perheiden ja läheissuhteiden tutkimusseura ry



Sisällys

Työryhmät

Muuttoliike ja perheiden resilienssi.....	3
Moninaiset isät ja isyydet.....	6
Institutionaalinen neuvottelu lapsen ja vanhemman suhteista.....	9
Varhainen vuorovaikutus ja perhesuhteet lapsen kehitystä suojaavana tekijänä.....	14
Toimijuus ja läheissuhteet elämänkaaren murroskohdissa.....	21
Yksilölliset ja puolisoitten väliset kehitys- ja oppimisprosessit varhaisvanhemmuuden resilienssin lähteenä.....	25
Suhdeperustaisuus, perheenjäsenten osallisuus ja resilienssin edistäminen palvelujärjestelmissä.....	29
Vanhemmuuden resilienssitekijät.....	33
Keskosena syntyneen lapsen ja hänen perheensä resilienssin tukeminen.....	37
Lapsuuden ja vanhemmuuden tutkittuja kuormitustekijöitä ja tukitoimia.....	41
Vanhemmat, varhaiskasvatus ja koulu.....	46
Current perspectives on family research.....	51

Muuttoliike ja perheiden resilienssi

TUNTEMATTOMAN SUKUHISTORIAN YLISUKUPOLVISET JÄLJET: PERHEMUISTELU JA KOHERENSSIN TUNNE INKERILÄISTAUSTAISISSA PERHEISSÄ

Elina Turjanmaa ja Outi Kähäri, Oulun yliopisto

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan perheiden resilienssiä perhemuistelun näkökulmasta pakkomuuttotautaisissa perheissä. Tutkimuksessa selvitetään, miten inkeriläistaustaisten vanhempien vaikeneminen omasta sukuhistoriastaan on muovannut heidän jälkeläistensä koherenssin tunnetta. Lisäksi tutkimuksessa analysoidaan koherenssin tunteen ylisukupolvista periytymistä toisen ja kolmannen sukupolven välillä. Väitämme, että perheen historian tunteminen on jälkeläisten hyvinvoinnin kannalta tärkeää erityisesti pakkomuuttokontekstissa, jossa suvut ovat hajonneet. Tutkimuksen inkeriläistaustaiset jälkeläiset, toinen ja kolmas sukupolvi, ovat laajoissa väestönsiirroissa (1943-1944) Suomeen saapuneiden Neuvostoliiton (inkerin)suomalaisien lapsia ja lapsenlapsia. Sodan päättymisen jälkeen Suomeen jääneiden inkeriläisperheiden asema Suomessa oli epävarma. Neuvostoliiton kansalaisia etsittiin aktiivisesti ja houkuteltiin palaamaan kotimaahansa. Moni perhe vaikenä sodanjälkeisessä, venäläisvastaisessa ilmapiirissä taustastaan. Inkeriläisperheissä oli koettu laajasti sotaan ja etniseen vainoon liittyviä traumaattisia tapahtumia, jotka niin ikään vaikuttivat vanhempien haluun muistella menneitä. Tutkimuksessa lähestymme inkeriläisten jälkeläisten hyvinvointia

koherenssin tunteen kautta. Koherenssin tunne viittaa kykyymme nähdä ympäröivä maailma ennustettavana, hallittavana ja mielekkäänä. Niukka muistelu inkeriläisperheissä vaikutti osaltaan siihen, että jälkeläisten tieto perheen historiasta ja vanhempien pakkomuuttoon liittyvistä kokemuksista jäi usein ohueksi. Tutkimus perustuu toiselta ja kolmannelta sukupolvelta kerätyn kyselyaineiston (N= 312) ja elämäkertahaastatteluaineiston (N=32) kahden tapauksen analyysiin. Määrällistä ja laadullista analyysia yhdistäen osoitamme, kuinka vaietun sukuhistorian ylisukupolviset jäljet näkyvät toisen ja kolmannen sukupolven elämänhallinnassa ja mielen hyvinvoinnissa. Tutkimus on osa Perheen erossaolon ylisukupolvinen muistaminen - tutkimushanketta (Suomen Akatemia, 2019-2023).

GLOBAALIT KRIISIT JA HUOLI ITSELLE TÄRKEIMMISTÄ – KUINKA EKSISTENTIAALISIA UHKIA KÄSITELLÄÄN EUROOPPALAISISSA YLIRAJAISISSA PERHEISSÄ?

Anna Simola, UCLouvain

Ihmisten elämää maapallolla horjuttavat useat viime vuosien aikana kärjistyneet kriisit, joista eurooppalaisessa kontekstissa erityisen merkittäviksi ovat nousseet COVID-19 pandemia, ilmastokriisi sekä Venäjän aloittamaan hyökkäyssota Ukrainassa. Kaikkiin näihin kriiseihin liittyy eksistentiaalista uhkaa elämän jatkumisesta sellaisena kuin sen tunnettiin, samalla kun ne ovat pitkälti yksittäisten ihmisten vaikutusvallan ulottumattomissa.

Paperini pohjaa vastakerättyyn narratiiviseen haastatteluaineistoon. Olen haastatellut Belgiassa asuvia suomalaisia ja espanjalaisia aikuisia heidän ylirajaisista perhesuhteistaan ja heidän kokemastaan yhteydestä perheeseen katsomiinsa ihmisiin sekä heille erityisen merkityksellisiin paikkoihin ja ympäristöihin. Tässä yhteydessä olen kysynyt haastateltaviltani myös heidän kokemuksistaan, ajatuksistaan ja tunteistaan liittyen yllä mainittuihin kriiseihin. Jälkimmäiset kysymykset liittyvät tutkimuksen suunnitteluvaiheen hypoteesiin siitä, että tällaiset kriisit kiinnittyisivät ihmisten ajatuksissa ja kokemuksissa heidän kantamaansa huoleen itselle eniten merkitsevistä ihmisistä ja paikoista.

Paperissa tarkastelen, kuinka vastaajani tekevät ymmärrettäväksi näitä kriisejä sekä omaa toimintaansa niiden kontekstissa suhteessa elämänsä tärkeimpiin ihmisiin ja paikkoihin. Aineiston esianalyysin perusteella näyttää kuitenkin siltä, että globaaleihin kriiseihin liittyvät uhkakuvat eivät väistämättä tai suoraviivaisesti yhdisty vastaajien mielissä huoleen heille henkilökohtaisesti tärkeistä ihmisistä tai ympäristöistä. Kiinnostavaksi kysymykseksi nouseekin, kuinka ihmiset onnistuvat pitämään yllä luottamusta oman ja läheistensä elämän jatkumiseen kuten totuttua kriisien muuttaessa perustavalla tavalla heidän elinympäristöään. Entä kuinka ihmiset käsittelevät kriisien esiin nostamia eettisiä ja arvokysymyksiä, jotka saattavat näyttäytyä ristiriitaisina heidän valitsemansa ylirajaisen elämäntavan kanssa?

EROSSA PERHEESTÄ: YKSIN MAAHAN TULLEIDEN ALAIKÄISTEN HYVINVOINTI NUORINA AIKUISINA

Maija Malin ja Marja Tiilikainen, Siirtolaisuusinstituutti

Aikaisemman tutkimuksen mukaan pitkäaikainen pakotettu erossaolo perheestä vaikuttaa negatiivisesti terveyteen ja hyvinvointiin. Yksin maahan tulleet alaikäiset ovat erityisen haavoittuvia. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää perheen merkitystä alaikäisinä yksin Suomeen tulleiden pakolaisten elinolosuhteille (koulutuspolut, työmarkkina-asema)



sekä terveydelle ja hyvinvoinnille (työkyvyttömyyseläke, mielenterveys). Yksin tulleet pakolaiset olivat syntyneet vuosina 1972-1997, ja aineistona käytettiin rekisteriaineistoa vuosilta 1990-2015. Tutkimus toteutettiin osana NordForskin rahoittamaa CAGE-hanketta sekä Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta "Perheen erossaolo, maahanmuuttostatus ja arjen turvallisuus". Yksin tulleiden turvapaikanhakijanuorten tilannetta verrattiin pakolaisiin, jotka olivat muuttaneet maahan yhdessä vanhempiensa kanssa sekä sellaisiin pakolaisnuoriin, jotka olivat tulleet maahan yksin mutta jotka saivat vanhempansa Suomeen myöhemmin. Tulokset osoittavat, että sekä perheen kanssa saapuneet pakolaisnuoret että ne, jotka saivat perheensä Suomeen myöhemmin, voivat kaikilla mittareilla mitattuna paremmin kuin ne alaikäisinä yksintulleet nuoret, jotka eivät saneet perhettään Suomeen. Johtopäätöksenä on, että perhe on paras kasvuympäristö pakolaisnuorille, sillä se tukee heidän resilienssiään ja hyvinvointiaan.

RAJALLISTAMISEN INTIIMI MAANTIEDE: KARKOTETTAVUUS JA SEN VAIKUTUKSET YLIRAJAISISSA PARISUHTEISSA ELÄVIIN SUOMALAIISIIN SEKÄ HEIDÄN LÄHIPIIRIINSÄ

Saara Pellander ja Eveliina Lyytinen, Siirtolaisuusinstituutti

Siirtolaisuusinstituutissa on alkanut uusi Suomen Akatemian rahoittama hanke "Rajallistamisen intiimi maantiede: Karkotettavuus ja sen vaikutukset ylirajaisissa parisuhteissa eläviin suomalaisiin sekä heidän lähipiiriinsä (INDEFI, 2021–2025). Tarkastelemme tässä hankkeessa kuinka maahanmuuton kontrolli vaikuttaa intiimeihin suhteisiin ja kuinka intiimit suhteet vaikuttavat maahanmuuton kontrolliin. Karkotusuhan kanssa elämisen kielteiset vaikutukset ulottuvat ulkomaan kansalaisia pidemmälle. Ne vaikuttavat myös heidän suomalaisiin kumppaneihinsa, perheisiinsä ja ystäviinsä. Tutkimus selvittää, kuinka rajat ja maahantulon kontrolli sekä intiimi elämänpiiri linkittyvät. Se perustuu etnografiselle kenttätöölle (havainnointia, haastatteluja) sellaisten ulkomaan kansalaisten lähipiirissä, jotka ovat parisuhteessa Suomen kansalaisen kanssa ja joiden oleskeluoikeus on epävarma. Lisäksi hankkeessa tutkitaan maahanmuuttoviranomaisia ja viranomaisten päätöksiä. Tutkimus tarjoaa välineitä tiukentuvan maahanmuuttopolitiikan vaikutusten tarkasteluun.

Moninaiset isät ja isyydet

SOSIOEKONOMISET EROT ISYYSVAPAAN KÄYTÖSSÄ JA VALINTOJEN PERUSTELUISSA

*Kinnunen Anu, Miettinen Anneli ja Saarikallio-Torp Miia, Kela
Lammi-Taskula Johanna ja Johanna Närvi, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos*

Viime vuosina isien perhevapaat ovat keskusteluttaneet runsaasti: on etsitty erilaisia syitä sille, miksi lähes puolet isistä jättää käyttämättä oikeutensa vanhempainvapaan jälkeen käytettävissä olevaan isyysvapaaseen. Tutkimusten mukaan matalasti koulutetut ja työttömät isät jättävät muita useammin käyttämättä tämän isyysvapaan osan. Vapaan käyttämättä jättämistä perustellaan usein taloudellisilla syillä, mutta heijastuuko työelämän kiristynyt tahti tai epävarmuuden lisääntyminen vapaan käyttämättä jättämisen syissä? Entä näkyykö hoivaisyyden kulttuuri vapaan käytölle annetuissa perusteluissa?

Tässä esityksessä keskitytään tarkastelemaan matalan sosioekonomisen aseman omaavien isien isyysvapaan käyttöä ja heidän perustelujaan valinnalleen. Olemme erityisesti kiinnostuneita siitä, miten vapaata käyttäneet isät perustelevat päätöstään. Lisäksi tarkastelemme perusteluja sille, miksi osa isistä jättää oikeuden vanhempainvapaan jälkeiseen isyysvapaaseen käyttämättä. Eroavatko perustelut isän sosioekonomisen aseman mukaan? Entä onko isyysvapaan käytön perusteluissa tapahtunut muutosta ajassa? Resonoivatko tänä päivänä isyyteen liitetyt odotukset isien isyysvapaan käytön perusteluissa?

Tulokset pohjaavat Kelan ja THL:n yhteistyössä toteuttamaan Perhevapaat 2022 - väestökyselyyn, jonka tiedonkeruu tapahtui toukokuussa 2022. Kyselyyn vastasi lähes 1800 äitiä ja 1500 isää. Tässä esityksessä hyödynnämme isäkyselyn vastauksia. Tarkastelu on osa THL:n ja Kelan Työn muuttuvat muodot, perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen -tutkimushanketta (2022–2024), jota rahoittaa toteuttajatahojen lisäksi Työsuojelurahasto. Tutkimuksessa selvitetään äitien ja isien perhevapaiden käytön esteitä ja edellytyksiä sekä muuttuvan työelämän luomia ehtoja vanhempien lastenhoidon ratkaisuille.

ISÄN MERKITYS PERHEEN TRIADISEN VUOROVAIKUTUKSEN NÄKÖKULMASTA

Johanna Lindstedt, Turun yliopisto

Sari Ahlqvist-Björkroth, Niina Junntila ja Riikka Korja, Turun yliopisto

Varhaiset perhesuhteet ovat pienen lapsen tärkein kehitysympäristö. Systemisen perheteorian mukaan perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet ja niiden laatu vaikuttavat toisiinsa, jonka vuoksi lapsen suhdeympäristön ymmärtäminen edellyttää näiden osatekijöiden välisten yhteyksientarkastelua. Tähän perustuen tässä tutkimuksessa selvitettiin miten vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laatu on yhteydessä perheen triadiseen vuorovaikutukseen. Tutkimus on osa monitieteellistä Hyvän kasvun avaimet -pitkittäistutkimusta, jossa on seurattu lapsen ja perheen hyvinvointia raskausajasta lapsen kouluikään saakka. Osatutkimuksessa (n = 120) lasta kuvattiin vuorovaikutustilanteessa erikseen äitinsä ja isänsä kanssa lapsen ollessa 4kk ja 18kk ikäinen, jonka lisäksi lasta, äitiä ja isää kuvattiin yhdessä Lausanne Trilogue Play -asetelmassa lapsen ollessa 18kk ikäinen. Vanhempi-lapsi vuorovaikutuksen laatua arvioitiin Parent Child Early Relational Assessment (PCERA) -menetelmällä ja perheen triadisen vuorovaikutuksen laatua Family Alliance Assessment Scale (FAAS) -menetelmällä. Perheen triadisen vuorovaikutuksen laatu jaoteltiin hyvin toimivaan, jäsentymättömään ja ristiriitaiseen.

Alustavien tulosten mukaan erityisesti isä-lapsisuhteen laatu oli yhteydessä perheen triadiseen vuorovaikutukseen. Hyvin toimiva isä-lapsisuhte, jo 4kk kohdalla, vaikuttaa olevan yhteydessä hyvin toimivaan triadiseen vuorovaikutukseen lapsen ollessa 18kk ikäinen. Sen sijaan isä-lapsisuhteen etäisyys ja irrallisuus vauvavaiheessa on yhteydessä triadisen vuorovaikutuksen jäsentymättömyyteen. Huonosti toimiva ja negatiivinen isä-lapsisuhte oli puolestaan yhteydessä ristiriitaiseen triadiseen vuorovaikutukseen. Alustavat tulokset korostavat isä-lapsisuhteen laadun merkitystä perheen vuorovaikutuksen kannalta jo vauvavaiheessa, jonka vuoksi isä-lapsisuhteen rakentumista olisi hyvä tukea mahdollisimman varhain.

”KENEEN TUKEUTUA ISÄKSI TULTUA? PITKITTÄISTUTKIMUS ISIEN ENSISIAISTA TUEN LÄHTEISTÄ JA VERTAISTUEN TARPEESTA LAPSEN ENSIMMÄISINÄ IKÄVUOSINA”

Marko Lähteenmäki, Turun yliopisto

Tutkimuskirjallisuudessa on kerrottu isyyden muutoksesta, isyyteen sitoutuneisuudesta ja isien aktiivisen osallistumisen myönteisestä merkityksestä perheille (Lamb 2010; Huttunen 2014). Siksi isäksi tulleita onkin tärkeää tukea ja rohkaista isyyteen. Aikaisemmissa tutkimuksissa sosiaalisen tuen on todettu auttavan muutostilanteissa, kuten vanhemmaksi tullessa. Tärkeä osa sosiaalisen tukea on sen saatavuus (esim. House, 1981). Sosiaaliset



kontaktit, vertaiset ja heiltä saatava apu voivat ratkaista monia asioita vauva- ja pikkuperheiden arjessa. (Bost ym., 2002). Isien näkökulmasta tehtävä tutkimus on tärkeää saadaksemme tietoa isien tuen mahdollisuuksista sekä vuoropuhelun tarpeesta toisten isien kanssa eri isyyden kysymyksissä.

Väitöstutkimuksessa tavoitteena oli tutkia isien tuen tarpeita, tukeutumisen mahdollisuuksia, isien välisen vertaistuen merkitystä sekä näihin yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimukseni aineisto kerättiin osana Varsinais-Suomessa toteuttavaa Hyvän kasvun avaimet –seurantatutkimusta. Perheiden seuranta ulottui vauvavaiheesta aina lapsen kolmeen ikävuoteen asti. Ensimmäisen ikävuoden tutkimuspisteessä vastanneita isiä oli 1069, kolmen ikävuoden tutkimuspisteessä 720. Tutkimukseni isät lukeutuivat perhetyypiltään saman talouden ydin- ja uusperheisiin.

Tutkimuksen tulokset osoittivat vauva- ja leikki-ikäisten lasten isät tukeutuvan ensisijaisesti lähipiiriinsä, erityisesti isovanhempiinsa, lapsen hoitoa, kasvatusta käsittelevissä kysymyksissä. Tämän lisäksi vertaistuki osoittautui tärkeäksi tutkimukseen vastanneille isille erityisesti vauvaiän lopulla, jonka jälkeen vertaistuen tarve laski lapsen kolmeen ikävuoteen mennessä. Esityksessäni palaan pohdintaan ja kysymyksiin siitä, miksi on tärkeää tunnistaa pikkulapsiperheiden isien tuen mahdollisuuksia sekä jatkotutkimustarpeisiin aiheen parissa.

Institutionaalinen neuvottelu lapsen ja vanhemman suhteista

COVID-19 PANDEMIAN VAIKUTUKSET LAPSEN TILANTEEN ARVIOINTIIN LASTENSUOJELUSSA JA LAPSI- JA PERHEPALVELUISSA

Eveliina Heino, Minna Veistilä ja Tuuli Lamponen, Tampereen yliopisto

COVID-19 pandemia uhkasi merkittäväällä tavalla useita tärkeitä inhimillisiä resursseja kuten turvallisuutta ja terveyttä, sosiaalisia kontakteja ja niiden tuottamaa tukea sekä taloudellisia resursseja. Pandemia muutti myös lasten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten työn kontekstia.

Tässä tutkimuksessa keskitymme lapsen tilanteen arviointiin ja kysymme: minkälaisia muutoksia COVID-19 pandemia aiheutti lapsen tilanteen arviointiin lastensuojelussa ja lapsi- ja perhepalveluissa? Tarkastelemme lapsen tilanteen arviointia, sillä sen aikana otetaan kantaa lapsen ja perheen asiakkuuden ja tuen tarpeeseen lastensuojelussa, lapsi- ja perhepalveluissa tai muualla. Arviointi on vaativaa ammatillista toimintaa, jota tehdään moninaisen ja usein epätäydellisen tiedon pohjalta. Se on erityisen tärkeä vaihe, sillä se määrittää lapsen ja perheen saamaa tukea jatkossa.

Tutkimusaineisto koostuu 17 lapsi- ja perhepalveluissa työskentelevien esihenkilöiden haastattelusta, jotka tehtiin Microsoft Teams- ja puhelinhaastatteluina syyskuun 2021 ja tammikuun 2022 välisenä aikana. Haastateltavat olivat lapsen tilanteen arviointia johtavia esihenkilöitä 12 kunnasta ja viidestä kuntayhtymästä. Kunnat ja kuntayhtymät olivat maantieteellisesti koko Suomen alueelta.

Alustavien tutkimustulosten mukaan pandemia muutti arviointityötä siten, että etäyhteyksien käyttö lisääntyi, sosiaali- ja terveyspalveluihin pääsy ja arvioinnin määrääjät venyivät ja riskien arviointi monimutkaistui. Tutkimustulosten mukaan arviointia tekevät sosiaalityöntekijät kohtasivat työssä uusia eettisiä dilemmoja ja joutuivat etsimään aikaisemmasta poikkeavia toimintatapoja toteuttaakseen arviointitehtävänsä.

VAIKEAN PAIKANTUMINEN ERO- JA HUOLTORIITATILANTEISSA AMMATTILAISTEN KUVAAMANA

Aino Ritala-Koskinen, Tampereen yliopisto

Ammattilaiset kokevat ero- ja huoltoriidoissa olevien asiakkaiden kanssa työskentelyn yhdeksi vaikeimmista ja vaativimmista tehtävistään. Nämä tilanteet ovat yksi esimerkki kompleksisista asiakastilanteista, joille on tyypillistä pitkittyneet ongelmat, monet samanaikaiset prosessit ja toimijatahot ja useat lasta ja vanhempia kuormittavat asiat.



Vaativiin ero- ja huoltoriitatilanteisiin peräänkuulutetaan ammattilaisten monialaista työskentelyä.

Yhteisten toimintakäytäntöjen kehittämiseksi on tarpeen avata, mitä on ammattilaisten kokema vaikeus ero ja huoltoriitatilanteiden kohtaamisessa. Etsin vastausta tähän kysymykseen tutkimalla konsultaatiokeskusteluita, joissa työntekijät hakevat tukea vaikeaksi kokemiinsa asiakastilanteisiin monialaiselta asiantuntijaryhmältä. Kyseessä on isossa kaupungissa pilotoitavana oleva konsultaatiomalli. Aineistonani on seitsemän lapsiperheiden parissa työskentelevän työntekijän monialaiselle konsultaatioryhmälle esittelemää tapausta. Olen rajannut tarkasteluni nimenomaisesti tapausten esittelyyn ja jättänyt varsinaisen konsultaatiokeskustelun ja ratkaisuehdotukset tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Olen eritellyt laadullisen analyysin pohjalta vaikean paikantumista työntekijöiden kuvauksista. Tuloksinani esittelen riitaisuuden paikantumista erilaisiin suhteisiin, vaikeutta ilmentäviä vanhempien ongelmia, lapsille riidan keskellä rakentuvia positioita, palvelujen moninaisuutta ja pirstaleisuutta osana vaikeuden problematiikkaa ja työntekijänä toimimiseen liittyvää vaikeutta. Lopuksi pohdin, millaisia ratkaisumahdollisuuksia moninaiseen vaikeuteen ammatillisissa käytännöissä voisi tulosten pohjalta olla.

VÄKIVALTA JA MONIALAISEN EROAUTTAMISEN KEHITTÄMINEN

Teija Hautanen, Tampereen yliopisto

Perhesuhteissa tapahtuva väkivalta on oikeuteen menneissä huoltoriidoissa usein esiin tuotu ja lapsen etuun vaikuttava asia, jonka arviointi vaihtelee ja koetaan haastavaksi. Kaikki ero- ja huoltoriitatilanteet eivät kuitenkaan päädy oikeuteen. Niitä tulee ammattiavun piiriin sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä järjestöissä. Monialaisesta työskentelystä haetaan ratkaisuja tilanteisiin, joissa on pitkäaikaisia ja vaikeita ristiriitoja – esimerkiksi juuri väkivallasta liittyen – lasten huollon, asumisen ja tapaamisoikeuden järjestämisessä. Tässä esityksessä tarkastelen väkivallan teemaa osana ison kaupungin sosiaalipalveluissa organisoitua monialaisen eroauttamisen kehittämistä ja kehittämistyöhön sisältyvän konsultaatioryhmän pilotointia. Esityksessä kerron, miten väkivalta aiheena ilmenee kehittämistyötä tekevien soteammattilaisten puheessa, miten väkivallan teemaa käsitellään ja millaisia ehdotuksia ammattilaiset tuottavat väkivallan arvioimiseksi ja sen kanssa työskentelemiseksi.

Tulosten mukaan perhesuhteissa tapahtuva väkivalta ja siihen liittyvän arviointityön vaativuus ovat yksi työskentelyn vaikeutta lisäävä tekijä ero- ja huoltoriitojen parissa toimiville eri ammattilaisille. Monialaisen konsultaatioryhmän kaikissa seitsemässä asiakastapauksessa on mukana tietoa, väittämiä ja kuvauksia väkivallasta eri muodoissaan. Ammattilaiset keskustelevat, mille taholle väkivallan parissa tehtävä työ kuuluu, mitä tietoa väkivallasta on tapauksissa ja miten kartoittaa ja arvioida sitä. Pohditaan myös, miten jatkotyöskentelyä asiakkaiden kanssa voidaan suunnata



varmistuen lasten turvallisuus tapaamisia, huoltoa ja asumista järjestettäessä. Johtopäätöksissä esitän, että ero- ja huoltoriitatilanteissa väkivalta on tietoisesti nostettava monialaisen työskentelyn kohteeksi, ja on tarpeen pohtia konsultaatiota vahvemman monialaisen tilannearvion kehittämistä.

PERHEAMMATTILAISTEN ASENNOITUMINEN EROISYYTEEN JA LASTA KOSKEVIEN RATKAISUJEN PERUSTELUT EROSSA

Leena Autonen-Vaaraniemi, Tampereen yliopisto

Tutkimuksen lähtökohtana on yhteiskunnallinen kritiikki, jonka mukaan erotyötä tekevien perheammattilaisten väitetään syrjivän miehiä lasten huoltajuutta ja asumista koskevissa neuvotteluissa ja ratkaisuissa erossa.

Tutkimuksessa tarkastellaan perheammattilaisten asenteita ja kannanottoja eroisyydestä soveltamalla laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapaa. Aineisto koostuu sosiaalityöntekijöiden, psykologien, käräjäoikeuden tuomareiden ja kaupunginlakimiesten haastatteluista.

Tutkimustulosten mukaan perheammattilaiset asemoituvat äitien ja isien yhdenvertaisuutta tukeviksi, sukupuolineutraaleiksi asiantuntijoiksi, mikä korostaa hyvän ammattilaisen ideaalia. Perheammattilaisten työn tärkeimpänä tavoitteena on lapsen hyvinvointi eron jälkeen. Isät nähdään osittain vastuullisina vanhemmuutta ja lapsia koskevista, sukupuolittuneista ratkaisuista erossa. Asiakkaiden asenteisiin ja vanhempien vastuuseen vetoaminen tuo esiin institutionaalisen neuvottelun lapsen ja vanhemman suhteista erotilanteessa.

LAPSEN VIERAANNUTTAMINEN EROKONFLIKTEISSA - TUTKIMUSKATSAUS VIERAANNUTTAMISEN TUNNISTAMISEN JA PUUTTUMISEN KEINOISTA

Katja Vilkama, Helsingin kaupunki

Noin kolmannes lapsista kohtaa lapsuutensa aikana vanhempiensa eron. Suuri osa eroperheistä löytää toimivan ratkaisun lasten asumiselle eron jälkeen ja lasten suhteet molempiin vanhempiin säilyvät katkeamattomina. Arviolta noin 10 prosenttia lapsiperheiden eroista kuitenkin pitkittyy ja konfliktoituu. Osassa konflikteista on mukana vieraannuttamisen piirteitä. Lapsen vieraannuttamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa toinen vanhempi pyrkii hankaloittamaan tai estämään lapsen yhteyden hänen toiseen vanhempaansa ilman todellista syytä. Vakavimmillaan lapsen suhde torjuttuun vanhempaan katkeaa kokonaan.

Vieraannuttamisen yleisyydestä ei ole Suomessa tarkkaa tietoa. Vaikka ilmiöstä puhutaankin nykyään aiempaa enemmän, sen tunnistaminen on viranomaisten parissa



edelleen haasteellista, eikä ilmiötä tilastoida. Tunnistamista hankaloittaa vieraannuttamiskäsitteen epätarkka käyttö. Tämän tutkimuskatsauksen tavoitteena on analysoida ja jäsentää vieraannuttamisen tunnistamisen kriteereitä tuoreimman kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden valossa. Lisäksi keskusteluun nostetaan kansainvälisiä esimerkkejä vieraannuttamiseen puuttumisen keinoista ja pohditaan niiden sovellusmahdollisuuksia Suomessa. Tutkimuskatsaus on luonteeltaan kuvaileva ja integroiva. Katsauksen aineisto koostuu vuosina 2017–2022 julkaistuista tieteellisistä vertaisarvioituista artikkeleista.

SOPIMISEN HAASTEITA MONIKULTTUURISISSA EROILANTEISSA

Päivi Hietanen, Ensi- ja turvakotien liitto

Monikulttuurisesta parisuhteesta eroaminen ei ole mutkatonta, jos ex-puoliso on muuttanut Suomeen tai vanhempi on maahanmuuttaja. Mitä tuen tarjoamisessa ja sopimusneuvotteluissa olisi huomioitava, jotta vanhemmat olisivat tasavertaisessa asemassa.

Ensi- ja turvakotien liitto toteutti yhteistyössä Kaapatut Lapset ry:n kanssa verkkokyselyn monikulttuurisesta suhteesta eronneille vanhemmille. Kyselyn tavoitteena oli tehdä näkyväksi eron jälkeisen vanhemmuuden toteutumisen esteitä monikulttuurisissa erotilanteissa. Kyselyssä kartoitettiin vanhempien kokemuksia avun hakemisesta. Vanhemmat saivat kertoa, miten toivovat perheen monikulttuurisuuden tulevan huomioiduksi.

Kyselyn perusteella sopimisen haasteina vanhemmat kokevat vanhemman puutteellisen kielitaidon ja työntekijöiden käsitykset kulttuurin vaikutuksista. Esteeksi mainittiin työntekijöiden asenteet ja ennako-olettamat vanhemmasta kulttuurin perusteella. Kielitaidoltaan heikompi vanhempi ei saa riittävästi tietoa eroamisen käytännöistä ja sopimusten sisällöstä. Suomen lainsäädäntö sekä oletukset eron jälkeisen vanhemmuuden toteuttamisesta saattavat poiketa synnyinkulttuurin normeista ja oletuksista. Epäselvyydet sopimusten sisällöstä tai omista oikeuksista lisäävät yhteistyöpulmia vanhempien välillä. Suomea puhuva vanhempi on paremmassa asemassa toiseen vanhempaa nähden. Tulkkien puute tai olettama, että tulkkia ei tarvita, asettaa suomea puhuvan vanhemman tulkin asemaa sopimusneuvotteluissa. Tämä koettiin epäreiluna asetelmana.

Tulosten perusteella vanhemmat toivovat enemmän aikaa sopimusneuvotteluille. Ammattilaisten on kysyttävä vanhemmilta, millä tavoin he ajattelevat perheen monikulttuurisen taustan tai maahanmuuttajuuden vaikuttavan. Tulkin käyttö tulisi olla mahdollisuus aina kun vanhempi sitä toivoo. Ammattilaisten olisi tunnistettava omat ennako-olettamuksensa, jotta sopimusneuvottelu ei ohjaudu niistä käsin.



LASTENSUOJELUN HAASTEITA YLIRAJAISISSA PERHETILANTEISSA

Sanna Mustasaari, Itä-Suomen yliopisto

Lastensuojelun tarpeen tunnistamista ja palveluiden saatavuutta tilanteissa, joissa lapsi tai perhe muuttaa valtiosta toiseen on aikaisemmassa kirjallisuudessa käsitelty verrattain vähän, ja lasten ylirajaiseen liikkumiseen liittyviä suojantarpeita on käsitelty pääasiassa lapsikaappausten ja yksintulleiden alaikäisten näkökulmasta. Ylirajaisen lastensuojelutilanteiden määrä on kuitenkin ollut viime vuosina kasvussa, ja niiden vuosittainen määrä on jo kauan ylittänyt lapsikaappausten määrän. Tässä esityksessä tarkastelen lasten oikeuksien toteutumista ja viranomaisyhteistyötä lastensuojelutapauksissa sekä sellaisissa lapsikaappaustapauksissa, joissa on myös lastensuojelullinen ulottuvuus. Pääasiallisena aineistona on oikeusministeriön EU:n Bryssel IIa asetuksen ja Haagin lastensuojelu- ja lapsikaappaussopimusten mukaisena keskusviranomaisena käsittelemät tapaukset vuosilta 2012-2020 sekä haastattelut viranomaisten ja yksilöiden kanssa. Esitys pohjautuu tutkimushankkeeseen Children Abroad: A Relational Analysis of Finnish Child Protection and Welfare in Transnational Contexts [CARELA] (SA 2020-2024), jossa tutkin lastensuojelun rajat ylittäviä ja transnationaalisia tilanteita suomalaisen lastensuojelun näkökulmasta erityisesti tilanteessa, jossa lastensuojelullinen huoli kohdistuu ulkomailla olevaan lapseen. Tutkimusasetelmassa yhdistyvät yksilöiden omiin kokemuksiin perustuvien kertomusten tutkimus, lastensuojelun käytäntöjen tutkimus sekä lainsäädännön ja oikeuskäytännön tutkimus. Hankkeessa kerätään monentyyppistä aineistoa sekä käytännöistä ja kokemuksista että poliittisesta keskustelusta, oikeudellisista dokumenteista ja oikeuslähteistä hyödyntäen etnografian, diskurssianalyysin ja lainopillisen tutkimuksen menetelmiä. Pääasiallisena tavoitteena on tuottaa uutta empiriaan perustuvaa tietoa sekä kehittää teoriaa ja käsitteistöä, joilla lasten hyvinvointia ja oikeuksia ja niihin vaikuttavia prosesseja voidaan yhä paremmin selittää.



Varhainen vuorovaikutus ja perhesuhteet lapsen kehitystä suojaavana tekijänä

VANHEMMUUDEN ENNUSTETTAVUUS JA LAPSEN VARHAINEN KEHITYS

Eeva Holmberg, Turun yliopisto

Uuden tutkimussuuntauksen mukaan äidin aistiärsykkeiden ennustettavuus vuorovaikutuksessa lapsen kanssa (vuorovaikutuksen organisoituminen) voi olla yksi tekijä, joka vaikuttaa lapsen varhaiseen neurokognitiiviseen kehitykseen. Tutkimme 1) mitkä äidin ominaisuudet selittävät ennustettavaa hoivakäyttäytymistä 2) kuinka pysyvä ominaisuus ennustettavuus on yksilö- ja ryhmätasolla sekä 3) onko ennustettavuus yhteydessä lapsen itsesäätelykykyyn 5 vuoden ikään saakka.

Osallistujat (n =133) ovat osa FinnBrain-raskauskohorttitutkimusta. Äiti-lapsi vuorovaikutustilanteet videoitiin lapsien ollessa 8 ja 30 kuukauden ikäisiä, joista laskettiin kaikki äidin tuottamat aistiärsykkeet (kuuloärsyke, näköärsyke ja kosketusärsyke) Maternal Sensory Behaviour Coding Scheme -mittarilla, jonka jälkeen laskettiin aistiärsykkeiden siirtymien ennustettavuuden arvo (entropia-aste). Äidin masennus- ja ahdistusoireet sekä äidin ja lapsen itsesäätelykyky arvioitiin kyselymittareilla (EPDS, SCL-90, ATQ, CBQ).

Äidin ahdistusoireet sekä heikko itsesäätelykyky olivat yhteydessä ennustamattomampaan hoivaan. Lisäksi ennustamaton hoiva oli yksilötasolla suhteellisen pysyvä ominaisuus vauva- ja taaperovaiheiden välillä, kun taas ryhmätasolla äidit olivat keskimäärin ennustettavampia taaperovaiheessa verrattuna vauvavaiheeseen. Ennustamaton hoiva oli myös yhteydessä lapsen heikompaan itsesäätelykykyyn 5 vuoden iässä.

Tutkimuksen mukaan äidin aistiärsykkeiden ennustettavuus vuorovaikutuksessa lapsen kanssa voi olla yksi keskeinen osa-alue varhaisessa hoivassa, joka on yhteydessä lapsen varhaiseen neurokognitiiviseen kehitykseen. Riskitekijöiden tunnistaminen ja hoitaminen jo varhaisessa vaiheessa on tärkeää.

ÄIDIN MIELIALAOIREIDEN JA VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN YHTEYDET PIENEN LAPSEN SOSIO-EMOTIONAALISEEN KEHITYKSEEN

Hetti Lahtela, Turun yliopisto

Äidin mielialaoireiden ja varhaisen vuorovaikutuksen tiedetään olevan yhteydessä lapsen sosio-emotionaaliseen kehitykseen. Epäselvää on, mikä osuus raskaudenaikaisella äidin mielialaoireilulla ja synnytyksenjälkeisillä oireilla ja äidin ja lapsen välisellä vuorovaikutuksella on lapsen sosio-emotionaaliseen kehitykseen samanaikaisesti



tarkasteltuna. Lisää tietoa tarvitaan etenkin siitä, moderoiko vuorovaikutuksen laatu yhteyksiä äidin mielialaoireilun ja lapsen sosio-emotionaalisen kehityksen välillä.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin äidin mielialaoireilun ja äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen yhteyksiä lapsen negatiiviseen reaktiivisuuteen sekä sosio-emotionaalisiin ongelmiin ja sosiaaliseen kompetenssiin.

Vuorovaikutusta mitattiin 8 kk iässä EAS:lla (Emotional Availability Scale). Äidin mielialaoireilua mitattiin EPDS:lla (Edinburgh postnatal depression scale) ja SCL-90:lla (Symptom Checklist) raskausaikana ja synnytyksen jälkeen. Lapsen negatiivista reaktiivisuutta mitattiin kyselylomakkein (ECBQ, The Early Childhood Behavior Questionnaire) ja observaatiolla (Lab-Tab, The Laboratory Temperament Assessment Battery) 2 ja 2,5 vuoden iässä. Sosio-emotionaalisia ongelmia ja sosiaalista kompetenssia mitattiin 2 vuoden iässä BITSEA (The Brief Infant Toddler Social Emotional Assessment) kyselyllä ja 4 vuoden iässä SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire)-kyselyllä.

Tulokset osoittivat, että äidin raskaudenaikainen ja synnytyksen jälkeinen mielialaoireilu oli yhteydessä varhaisen vuorovaikutuksen laatuun vauvaiässä. Lisäksi vuorovaikutuksen laatu oli yhteydessä niin lapsen negatiiviseen reaktiivisuuteen kuin sosiaalis-emotionaalisiin ongelmiin että sosiaaliseen kompetenssiin.

Lapsen sosio-emotionaalisia ongelmia voidaan ennalta-ehkäistä tarjoamalla matalalla kynnyksellä tukea vanhempien mielialaoireisiin sekä vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen.

LAPSUUDESSA KOETUN VANHEMMUUDEN JA YKSILÖN TAHDONALAISEN KONTROLLIN MERKITYS TUNTEIDEN SÄÄTELYN VALINNASSA JA TOTEUTUKSESSA

Jaakko Tammilehto ja Jallu Lindblom, Tampereen yliopisto

Marjo Flykt, Helsingin yliopisto ja Tampereen yliopisto

Kirsi Peltonen, Turun yliopisto

Peter Kuppens ja Guy Bosmans, KU Leuven

Tausta

Tunteiden säätelyllä tarkoitetaan tavoitteellista toimintaa, jonka kaksi perusvaihetta ovat valinta ja toteutus. Valintavaiheessa yksilö valitsee tavoitteisiinsa sopivimmaksi kokemansa säätelykeinon. Toteutusvaiheessa yksilö pyrkii tavoitteidensa mukaisesti vaikuttamaan tunteisiinsa valitsemallaan säätelykeinolla. Kehityspsykologisten viitekehysten mukaan koettu vanhemmuus ja temperamenttiin pohjautuva tahdonalainen kontrolli muovaavat tunteiden säätelyn kehitystä. Kuitenkin aiempi tutkimus perustuu tutkimusasetelmiin, jotka ovat kykenemättömiä erottelmaan tunteiden säätelyn



perusvaiheita. Kokemusotanta-asetelmat, joissa ihmiset raportoivat tunteiden säätelyään ja tunteitaan useita kertoja päivässä, mahdollistavat tunteiden säätelyn perusvaiheiden tutkimisen.

Tavoitteet

Tässä kokemusotantatutkimuksessa tutkimme lapsuudessa koetun vanhemmuuden lämmön, hylkäävyyden ja ylikontrolloivuuden merkitystä tunteiden säätely (uudelleenmäärittely, suppressio, ruminaatio) valinnassa ja toteutuksen tehokkuudessa aikuisilla. Lisäksi selvitimme tahdonalaisen kontrollin roolia mekanismina vanhemmuuden ja tunteiden säätelyn välillä.

Menetelmät

Ensimmäiseksi osallistujat (N=122; Mikä=26.4) vastasivat kyselyihin kokemastaan vanhemmuudesta sekä tahdonalaisesta kontrollistaan. Tämän jälkeen kokemusotantavaiheessa he vastasivat tunteitaan ja tunteiden säätelyään koskeviin kyselyihin, joita lähetettiin älypuhelimiin seitsemän kertaa päivässä viikon ajan.

Tulokset

Vanhemmuuden lämpö ennusti vähäisempää suppression ja ruminaation valitsemista. Vanhemmuuden ylikontrolloivuus erityisesti isillä ennusti korkeampaa uudelleenmäärittelyä, suppression sekä ruminaation valitsemista. Koettu vanhemmuus ei ennustanut tunteiden säätelyn toteutuksen tehokkuutta ja tahdonalainen kontrolli ei välittänyt vanhemmuuden yhteyksiä tunteiden säätelyyn.

Johtopäätökset

Löydöstemme mukaan lämpimäksi koettu vanhemmuus saattaa vähentää yksilön tarvetta säädellä tunteitaan. Sen sijaan ylikontrolloivaksi koettu isien vanhemmuus saattaa altistaa tunteiden ylisäätelyllä. Tutkimuksemme korostaa koetun vanhemmuuden merkitystä tunteiden säätelyssä yksilön tahdonalaisesta kontrollista erillisenä.

RASKAUDENAIKAINEN STRESSI JA KEHITYKSELLISET RISKIT SEKÄ VAUVAN AIVOJEN KEHITYS - SYNTYMÄNJÄLKEINEN YMPÄRISTÖ SUOJAAVANA JA RESILIENSSIÄ TUKEVANA TEKIJÄNÄ

Saara Nolvi ja Eeva-Leena Kataja, Turun yliopisto

Emily C. Merz, Colorado State University

Christine Parsons, Aarhus University

Tausta

Vanhemman raskausaikana kokema stressi on laajasti yhteydessä lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. Osittain nämä yhteydet ovat suoraa, mutta voivat myös selittyä raskaudenaikaiseen stressiin liitettyyn ennenaikaiseen syntymään ja lapsen pienipainoisuuteen. Raskaudenaikaisilla stressitekijöillä on yhteys lapsen aivojen



kehitykseen, etenkin hippokampuksen rakenteeseen sekä frontolimbisten aivoverkoston yhteyksiin, jotka taas on yhdistetty sosioemotionaaliseen kehitykseen. Vaikka syntymän jälkeisten suojaavien proksimaalisten (varhaisen hoivan laatu, ympäristön virikkeet) sekä distaalisten (vanhempien kokemus sosiaalinen tuki, sosioekonominen status) ympäristötekijöiden on arveltu puskuroivan tai vähentävän näitä yhteyksiä, yhtenäistä tietoa tähän suojaavaan merkitykseen liittyvästä tutkimusnäytöstä ei ole.

Tavoitteet

Teimme narratiivisen katsauksen siitä, miten varhaiset proksimaaliset ja distaaliset myönteiset ympäristötekijät voivat tukea lapsen aivojen adaptiivista kehitystä ja vähentää raskausajan stressin vaikutuksia. Erittelimme varhaisiin suojaaviin ympäristöihin liittyvää näyttöä eläinmalleista, satunnaistetuista kontrolloiduista interventio-koekasetelmista sekä korrelatiivista tutkimuksista raskausajan stressin kontekstissa.

Tulokset ja johtopäätökset

Katsauksemme perusteella varhaisilla resilienssiä tukevilla ympäristötekijöillä on yhteyksiä lapsen aivojen adaptiiviseen kehitykseen. Näihin lukeutuvat mm. hippokampuksen kehitys sekä aivojen frontolimbisten aivoverkoston yhteydet, joilla on merkitystä lapsen itsesäätelyn kehitykselle ja sosioemotionaaliseen toimintakyvylle. Ihmisaineistoissa tehdyn tutkimuksen määrä kuitenkin vielä vaatimaton. Katsauksessa kootulla tiedolla on merkitystä varhaisen syntymän jälkeisen ympäristön vaikutusten ymmärtämiselle ja interventioiden kehittämiseksi. Raskausajan ja syntymän jälkeisten interventioiden tulisi huomioida ympäristöjen monitasaisuus (esim. sosioekonomiset tekijät ja hoiva) ja pyrkiä tukemaan perheiden hyvinvointia näillä eri ympäristön tasoilla.

VAUVAPERHEIDEN VUOROVAIKUTUSHETKIEN TARKASTELU KOTIYMPÄRISTÖSSÄ VUOROVAIKUTUSVIDEOINTIEN POHJALTA

Jaana Vettenranta, Tampereen yliopisto

Tausta

Tässä abstraktissa käsittelen väitöstyöni ensimmäistä osatutkimusta, joka keskittyy vauvaperheiden vuorovaikutushetkien tarkasteluun kotiympäristössä. Tutkimus liittyy osaksi yhteiskunnallista perhetutkimusta, jossa vauvaperheiden vuorovaikutustutkimus erityisesti kotiympäristössä on jäänyt vähemmälle huomiolle. Tutkimustiedon lisääntyminen vauvaperheiden vuorovaikutuksesta mahdollistaa vauvaperheiden ammatilliseen tukemiseen liittyvien palveluiden kehittämisen.

Tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, että minkälaisia perheen vuorovaikutussuhteita, vuorovaikutustyyppisiä ja vanhempien kokemuksia tulee esille perheen vuorovaikutukseen liittyen. Vuorovaikutuksen tarkastelua tehdään perheiden kotona kuvattuja vuorovaikutusvideointeja havainnoimalla sekä perheen vanhempien täyttämien kysymyslomakkeiden kautta. Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ovat dyadinen ja



triadinen vuorovaikutus, perhesysteemi, vuorovaikutustyytit, kotiympäristö ja vuorovaikutusvideoinnit.

Menetelmät

Tutkimuksen aineisto koostuu viidestä vauvaperheen vuorovaikutusvideoinnista ja niiden yhteydessä kerätyistä kymmenestä kysymyslomakkeesta. Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessa on käytetty videoanalyysiä vuorovaikutusvideointien analysoinnissa ja kysymyslomakkeiden osalta aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Tulokset ja johtopäätökset

Tutkimustulokset osoittavat, että vauvaperheiden vuorovaikutussuhteista kotiympäristössä on havaittavissa vuorovaikutusvideointien pohjalta dyadisia ja triadisia vuorovaikutussuhteita ja perheiden toistuvia tapoja olla toistensa kanssa vuorovaikutuksessa voidaan jakaa kolmeen erilaiseen vuorovaikutustyyppiin; tiheä vuorovaikutus, vuorotteleva vuorovaikutus ja tiivis vuorovaikutus. Vanhempien täyttämien kysymyslomakkeiden perusteella kokemuksista tulee esille kolme luokkaa; yhdessäolon kokemus, vauva-arjen kokemus ja videointitilanteen kokemus.

Tutkimustiedon lisääntyminen perheiden vuorovaikutussuhteista, erityisesti vanhempien ja vauvan välisestä suhteesta kotiympäristössä, tuo tärkeää lisätietoa perhesysteemin merkityksestä vauvan kehitykselle ja tutkimustietoa on mahdollista hyödyntää vauvaperheiden varhaisessa tukemisessa esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

MILTÄ TAAPEROIKÄISEN LAPSEN VANHEMMAN MENTALISAATIOKYKY NÄYTTÄÄ ARKISESSA STRESSITILANTEESSA?

Nina Mellenius, Turun yliopisto

Esitys perustuu alustavien tulosten esittelyyn väitöskirjatutkimuksen ensimmäisestä osatutkimuksesta, jossa selvitetään miten vanhemmat valmistautuvat separaatiokokemuksiin pienen lapsen kanssa siirtymävaiheessa kotihoidosta varhaiskasvatukseen ja minkälaisia mentalisaatioon liittyviä indikaattoreita on nähtävissä vanhempien valmistautumisessa näihin tuleviin separaatiokokemuksiin. Osatutkimuksen tavoitteena on kuvata fenomenografisen tutkimusmenetelmän avulla vanhempien mentalisaatiokyvyssä esiintyvää variaatiota sen sijaan, että vanhempia luokiteltaisiin heidän mentalisaatiokyvyn perusteella.

Tutkimusaineisto on kerätty alle 2-vuotiaiden lasten (n=21) vanhemmilta (n=21) vuosien 2019-2020 aikana standardoiduilla ja ei-standardoiduilla tutkimusmenetelmillä, kuten etukäteis- ja seurantakekyselyillä, vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden haastatteluilla sekä vuorovaikutustilanteiden videoinneilla perheiden kotona leikkitalanteissa ja päiväkodeissa vanhempien jättäessä lapsensa päiväkotiin ensimmäisiä kertoja.



Ensimmäisen osatutkimuksen tulokset perustuvat vanhempien ei-standardoituun haastatteluun, jossa selvitetään vanhempien orientaatiota tuleviin separaatiokokemuksiin siirtymävaiheen aikana kotihoidosta varhaiskasvatukseen sekä standardoituun Parent Development Interview (PDI) haastatteluun. Aineiston analyysissä on käytetty fenomenografista tutkimusmetodia ja esitys perustuu analyysin tuloksena syntyneen tulosavaruuden esittelyyn sekä keskusteluun yleisön kanssa.

Esityksessä käytetään tutkimusaineistoon kuuluvia vanhempien suoria lainauksia osoittamaan analyysikriteereitä ja tutkimustuloksia. Alustavina tuloksina voidaan todeta, että ei-riskiryhmiin kuuluvien pienten lasten vanhempien mentalisaatiokyky suuntautuu tutkimustilanteessa a) lapsen kokemusten ymmärtämiseen, b) oman vanhemmuuden tarkasteluun sekä c) lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutustilanteen ennakoimiseen. Tutkimustulokset ovat kiinnostavia siinä valossa, että pienten lasten vanhempien mentalisaatiokykyä on tähän saakka tutkittu pääasiassa standardoiduilla tutkimusmenetelmillä erilaisiin riskiryhmiin kuuluvilla vanhemmilla.

PARISUHTEN MERKITYS KORONAEPIDEMIAN ALKUVAIHEESSA: YHTEYDET VANHEMMUUDEN LAATUUN

Jallu Lindblom, Turun yliopisto

Vuoden 2019 lopussa alkanut koronapandemia on kuormittanut lapsiperheitä monin tavoin. Pandemia on lisännyt psyykkistä stressiä vaikuttamalla muun muassa perheiden talouteen, ihmissuhdeverkostoihin, ja herättämällä terveyteen liittyviä huolia. Pandemian alkuvaiheessa on tehty havaintoja sekä parisuhdeongelmien että vanhemmuuden ongelmien lisääntymisestä. Lapsen kehityksen kannalta erityisen hälyttäviä ovat löydökset vanhemman ankaruuden ja kuritusväkivallan lisääntymisestä. Suuri osa aiemmista tutkimuksista on kuitenkin tehty poikkileikkausasetelmilla tai rajautuen koronaepidemian ajanjaksoon.

Tässä pitkittäistutkimuksessa selvitimme koronaepidemiaan liittyvien stressitekijöiden, vanhempien välisen parisuhteen ja karskin vanhemmuuden välisiä suhteita. Testasimme (a) parisuhteen muutoksia, (b) parisuhteen välittävää roolia koronastressoreiden ja vanhemmuuden välillä, sekä (c) parisuhteen suojaavaa roolia. Tutkimukseen osallistui n = 535 äitiä osana laajempaa Finnbrain-tutkimusta. Parisuhteen laatua mitattiin ennen koronaepidemiaa vuosina 2016-2020. Parisuhteen laatua, vanhemmuuden laatua ja perheen altistumista koronastressoreille mitattiin koronaepidemian alkuvaiheessa touko-kesäkuussa 2020, lapsen ollessa 4-7 -vuotias.

Vastoin odotuksia, rakenneyhtälömallinnus ei osoittanut systemaattista heikentymää koronaepidemian aikana. Myöskään koronastressorit eivät olleet yhteydessä parisuhteen ajallisiin muutoksiin. Parisuhteen muutokset eivät täten välittäneet koronastressoreiden ja



vanhemmuuden välistä yhteyttä. Parisuhde osoittautui kuitenkin tärkeäksi suojaavaksi tekijäksi: Vain niissä perheissä, joissa parisuhteen laatu oli hieman keskimääräistä matalampi, altistuminen koronastressoreille heikensi vanhemmuuden laatua ja lisäsi karskia vanhemmuutta. Tulos auttaa ymmärtämään perheiden ja vanhempien toimintaa sekä parisuhteen merkitystä kuormitusta tuottavan epidemiatilanteen aikana.

YHTEISÖ LASTEN KERTOMANA

Antonina Peltola, Liisa Karlsson ja Jonna Kangas, Helsingin yliopisto

Yhteisö ymmärretään yleensä ihmisten välisten verkostojen kautta, jotka ovat yhteydessä toisiinsa esimerkiksi yhteisen toiminnan tai maantieteellisen sijainnin kautta. Kuulumista näihin erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin voidaan pitää yhtenä kaikille ihmisille yhteisenä, perustavanlaatuisena tarpeena. Aiempi yhteisöihin keskittynyt tutkimus tutkii kuitenkin usein yhteisöjen merkitystä perheille, sen sijaan vähemmän tutkimusta on pienten lasten kokemuksista käsin. Meneillään olevalla väitöstutkimuksella selvitetään, millaiset asiat ovat lapsille merkityksellisiä näissä eri yhteisöissä, joihin he kuuluvat niin päiväkodissa kuin vapaa-ajalla. Lisäksi tutkimuksella selvitetään, millaisia mahdollisia kuulumisen ja ulkopuolisuuden kokemuksia lapsilla on. Tutkimukseen osallistui 60 3–9-vuotiasta lasta. Tutkimusaineisto kerättiin monimenetelmäisesti yhdistäen lasten haastatteluja ja kävelyitä kotiympäristössä, piirtämistä, valokuvaamista sekä etnografisen tutkimuksen piirteitä aineiston tuottamisessa. Tutkimuksen aineisto koostuu kahdesta kokonaisuudesta, joista toinen on kerätty kotiympäristössä vuonna 2022 (N=10) ja toinen kokonaisuus päiväkodissa vuosina 2018 (N=10) sekä 2022 (N=50). Tutkimuksen analyysissä hyödynnetään kerronnallisen tutkimuksen piirteitä ja aineistoa lähestytään lasten kertomuksina yhteisöistään. Tutkimuksen analyysi on vielä kesken, ja tutkimuksen tulokset tarkentuvat myöhemmin.



Toimijuus ja läheissuhteet elämänkaaren murroskohdissa

SARJAKUVA VALVOTUISTA TAPAAMISISTA: VOIDAANKO SARJAKUVALLA TUKEA ASIAKKAAN TOIMIJUUTTA JA ROOLIA VANHEMPANA?

Vaula Haavisto, Tampereen yliopisto

Kirsi Günther, Turun yliopisto

Eron jälkeen perheessä saattaa olla tilanne, jossa lapsi tapaa toista vanhempaansa vain valvotusti. Tilanne on outo ja totutusta perhe-elämästä poikkeava kaikille osapuolille. Tapaamispaikat järjestävät palvelua käynnistäessään ensimmäiseksi tutustumiskäynnin, jossa lapsi ja vanhemmat pääsevät katsomaan tapaamispaikan tiloja ja heille kerrotaan valvotun tapaamisen käytännöistä. Tässä yhteydessä vanhemmat sitoutuvat myös noudattamaan tapaamispaikan sääntöjä.

Sanasta kuvaksi -tutkimushankkeessamme tapaamispaikan säännöt on käännetty sarjakuvan muotoon. Hankkeessa tutkimme, onko asiakkaiden helpompi ymmärtää tapaamispaikan käytäntöjä sarjakuvan muodossa ja hyödyttävätkö sarjakuvat esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. Selvitämme myös, miten tapaamispaikan työntekijöiden toiminta muuttuu, jos he käyttävät tutustumiskäynnillä sarjakuvaa apunaan. Hanke on vaiheessa, jossa sarjakuvan ensimmäisiä kokeiluja ollaan käynnistämässä.

Sarjakuvan piirtäminen on nostanut esiin monia kiinnostavia kysymyksiä erotilanteen palveluista ja eron jälkeisen vanhemmuuden tukemisesta. Valvottuihin tapaamisiin kytkeytyy usein eronneiden vanhempien välinen konflikti, jonka seurauksena perheenjäsenten kyky sietää ja selviytyä muutoksista ja uusista tilanteista saattaa olla tilapäisesti heikentynyt. Voisiko sarjakuvalla tukea asiakkaita uudessa palvelutilanteessa ja sen käytäntöjen omaksumisessa? Millaisin keinoin sarjakuvassa voitaisiin tukea asiakkaan toimijuutta ja roolia lapsen vanhempana siitä huolimatta, että vuorovaikutus lapsen kanssa tapahtuu valvotusti? Voidaanko sarjakuvalla vaikuttaa asiakkaiden käsityksiin valvotun tapaamisen luonteesta ja mahdollistaako sarjakuva sellaista psykoedukaatiota tai viestintää, joka ei ole välitettävissä tekstimuodossa?



LAPSEN OSALLISUUS JA LAPSEN MIELIPITEEN KUULEMINEN LAPSEN ASUMISJÄRJESTELYISSÄ VANHEMPIEN ERON JÄLKEEN

Miia Saarikallio-Torp, Kela

Laura Kalliomaa-Puha, Anneli Miettinen, Mia Hakovirta ja Ella Sihvonen

Parisuhteen päättymisen jälkeen on lapsiperheiden vanhempien sovittava lapsen eron jälkeisestä huollosta ja asumisjärjestelyistä. Valtaosa vanhemmista päätyy yhteishuoltoon ja osa vanhemmista, runsas 60 prosenttia, vahvistaa sopimuksen lapsen huollosta ja asumisesta viranomaisella, joko kunnan sosiaalitoimessa tai tuomioistuimessa (Miettinen ym. 2020). Kunnan lastenvalvojan tehtävänä on vanhempien lisäksi huolehtia siitä, että lapsen mielipide tulee huomioiduksi päätöksessä.

Lapsen osallisuuteen ja lapsen mahdollisuuksiin saada vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin on kiinnitetty viime vuosina erityisen paljon huomiota. YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja kansallinen lainsäädäntö turvaavat tätä lapsen oikeutta vahvasti. Lapsen osallisuutta on vahvistettu myös vanhempien eron jälkeisessä päätöksenteossa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain uudistuksessa (LHL 361/1983, uudistus 190/2019). Laissa vanhemmille annettiin velvollisuus selvittää lapsen mielipide ja antamaan tälle mielipiteelle merkitystä lapsen kehitystasoa vastaavalla tavalla.

Tarkastelemme tässä esityksessä kyselyaineiston avulla, miten usein vanhemmat selvittävät lapsen mielipiteen vanhempien eron jälkeisestä asumisjärjestystä ja onko lapsen mielipide otettu huomioon päätöstä tehtäessä. Lisäksi selvitämme mitkä sosioekonomiset ja muut perheeseen liittyvät taustatekijät ovat yhteydessä siihen, onko lapsen mielipidettä kysytty. Lähestymme lapsen osallisuutta ja oikeutta tulla kuulluksi myös toimijuuden kautta; pohdimme lasten toimijuuden reunaehtoja vanhempien erotilanteessa, jossa lapsen perhe jakautuu kahteen kotiin. Tarkastelemme lapsen osallisuutta vanhempien kyselyssä antamien vastausten kautta. Aineisto perustuu Kelan tutkimusyksikössä vuonna 2019 toteutettuun kyselyyn, johon vastasi 3449 eroperheiden vanhempaa.

VANHEMPANSA MENETTÄNEIDEN NUORTEN SURUTOIMIJUUDEN ELÄMÄNKULULLINEN JA RELATIONAALINEN RAKENTUMINEN

Crista Juutinen, Lapin yliopisto

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen vanhemman menetyksen merkityksiä nuorten toimijuudelle. Tutkielmassani selvitän, millaisena nuorten toimijuus ilmenee ja rakentuu vanhemman menetyksen ja siitä juontuvan surun sävyttämässä elämäntilanteessa. Lisäksi



olen kiinnostunut siitä, millaisia suremisen mahdollisuuksia nuorten elinpiirissä ja sosiaalisissa suhteissa on. Kysymyksiä lähestyn elämänkulkuteorioihin perustuvan toimijuuden tasomallin ja kokonaisvaltaisuutta ja merkityksellisyyttä korostavan surukäsityksen näkökulmista.

Pyrin tutkielman teoreettisilla valinnoilla kiinnittymään niin suru- kuin toimijuustutkimuksen vähemmän tutkituille alueille. Surua tarkastelen kulttuurisena, yhteiskunnallisena ja sosiaalisena ilmiönä. Toimijuuden paikannan individualismia korostavien ja rakennekeskeisten teorioiden välimaastoon. Näiden teoreettisten valintojen avulla pyrin tutkielmassani tuottamaan tuoretta ja surevien nuorten tilanteet myötätuntoisesti kohtaavaa suru- ja toimijuustietoutta.

Tutkielmassani annan äänen vanhempansa menetystä sureville nuorille. Tutkielmani aineisto koostuu kuuden vapaaehtoisen, 13–17-vuotiaana vanhempansa menettäneen nuoren ja nuoren aikuisen elämäkertahaastattelusta. Aineisto on laadullinen ja analysoin sitä teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Aineiston analyysin myötä kehittyi surutoimijuuden käsite, joka kuvaa vanhempansa menettäneiden nuorten surun muovaamaa toimijuutta. Tutkielmani tulokset kertovat vanhempansa menettäneiden nuorten vivahteikkaasta toimijuudesta, joka rakentuu kulttuurisyhteiskunnallisten, ajallisten ja sosiaalisten reunaehtojen kehystämässä arjessa. Ulkoiset reunaehdot sekä haastavat että mahdollistavat nuorten surutoimijuuden rakentumista samaan aikaan, kun surun muovaama minuus jännitteistää monia toimimisen tilanteita. Nuorten surutoimijuus on relationaalista ja rakentuu alati muuttuvissa suhteissa niin nuorten ulkoiseen ympäristöön kuin sisäisiin minä- ja maailmakäsityksiin. Tutkielmani tulokset osoittavat, että nuoret tekevät itsenäisiä suremiseen liittyviä ratkaisuja, mutta heidän ympäristönsä eivät läheskään aina ole suremisen suhteen esteettömiä.

VANHEMPIEN HOIVAN KÄYTÄNNÖT JA TOIMINTAMAHDOLLISUUDET PIKKULAPSIPERHEISSÄ

Outi Alakärppä ja Kaisa Malinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Mia Tammelin, Tampereen yliopisto

Vanhempien hoivan käytännöt muotoutuvat osana pikkulapsiperheen arkea. Hoivan käytäntöihin myötävaikuttavat paitsi vanhempien yksilölliset toimintamahdollisuudet, myös lähiyhteisön ja yhteiskunnan tarjoamat resurssit. Tutkimuksemme tarkastelun kohteena ovat vanhemmat, joiden esikoinen on tutkimushetkellä 1,5 vuoden ikäinen. Olemme kiinnostuneita hoivan, erityisesti lastenhoidon, käytännöistä pikkulapsiperheissä ja siitä, millaisia hoivaan liittyviä toimintamahdollisuuksia vanhemmat kuvaavat, ja miten nämä toimintamahdollisuudet eroavat äitien ja isien sekä perheiden välillä.

Tutkimus perustuu Amartya Senin toimintamahdollisuuksien lähestymistapaan. Lähestymistavassa muuntotekijät vaikuttavat siihen, miten yksilö kykenee hyödyntämään



olemassa olevia sosiaalisia ja taloudellisia resursseja tuottaen toimintamahdollisuuksia elää arvostamaansa elämää. Nämä muuntotekijät tekevät näkyväksi eroja ja erontekoja niin yksilöiden kuin perheidenkin välillä. Hoivaan liittyviä toimintamahdollisuuksia rakentavat muuntotekijät kuten yksilölliset tekijät sisältäen sosioekonomiset tekijät ja sukupuolen; relationaaliset tekijät kuten suhteet lapseen, kumppaniin, vertaisiin, isovanhempiin ja sukulaisiin; sekä yhteiskunnalliset tekijät mukaan lukien työ- ja perhepolitiikan, julkiset palvelut sekä kulttuuriset odotukset vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä.

Tutkimuksessa hyödynnämme äitien ja isien puolistrukturoituja haastatteluja (15 pariskuntaa; 30 yksilöä) ja tarkastelemme, millaisina hoivan käytännöt näyttäytyvät toimintamahdollisuuksien näkökulmasta. Mitkä muuntotekijät yhtäältä mahdollistavat ja toisaalta estävät toimintamahdollisuuksien toteutumisen? Millaisia yksilöllisiä, relationaalisia ja yhteiskunnallisia eroja tunnistamme? Tarkastelutapa ymmärtää hoivan käytännöt ja perheen systemisenä ja relationaalisenä kokonaisuutena. Alustavien havaintojen mukaan yksilölliset sosioekonomiset tekijät, perheen lähiyhteisössä muotoutuneet sosiaaliset resurssit ja palveluiden saatavuus tuottavat eroja perheiden hoivaan liittyviin toimintamahdollisuuksiin. Lisäksi kulttuuriset odotukset vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä eriyttävät äitien ja isien toimintamahdollisuuksia hoivan käytännöissä. Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa ja Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun toteuttamaa Yhteisvanhemmuuteen oppimassa (CopaGloba) -tutkimushanketta.

Yksilölliset ja puolisoiden väliset kehitys- ja oppimisprosessit varhaisvanhemmuuden resilienssin lähteenä

YHDESSÄ VANHEMPINA: KANSAINVÄLINEN VERTAILU ODOTTAVIEN VANHEMPIEN YHTEISVANHEMMUUTTA KOSKEVISTA TOIVEISTA

*Anna Rönkä ja Marja Leena Böök, Jyväskylän yliopisto
Kaisa Malinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Chino Yabunaga, Toyo University
Marisa Matias, University of Porto*

Käsitykset ja ihanteet toimivasta yhteistyöstä vanhempien välillä vaihtelevat eri kulttuureissa. Reunaehtoja yhteisvanhemmuudelle asettavat lisäksi esimerkiksi perhepolitiikka ja työelämä. Nämä kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät suuntaavat myös odottavien vanhempien toiveita tulevaan yhteisvanhemmuuteensa liittyen. Tässä kansainvälisessä vertailututkimuksessa selvitimme, mitä esikoistaan odottavat pariskunnat Suomessa, Portugalissa ja Japanissa ajattelevat tulevasta yhteisvanhemmuudestaan ja ilmeneekö odottavien vanhempien odotuksissa ja toiveissa eroja maiden välillä ja naisten ja miesten kesken. Tutkimus oli osa kansainvälistä Yhteisvanhemmuuteen oppimassa (CopaGloba) – vertailututkimusta. Tutkittavina oli kustakin kolmesta maasta 30 heteroseksuaalisessa suhteessa elävää pariskuntaa, jotka osallistuivat yhteisvanhemmuutta koskevia odotuksia ja toiveita koskevaan haastatteluun. Aineiston analysointi toteutettiin hyödyntämällä strukturoitua koodausrunkoa, joka laadittiin yhteistyössä kolmen maan tutkijaryhmien kesken. Analyysi, jota ohjasi väljästi yhteisvanhemmuutta koskeva teoria, oli sensitiivinen kulttuuris-yhteiskunnallisille tekijöille kuten äitiyttä ja isyyttä koskeville ideaaleille. Analyysissä oltiin kiinnostuneita paitsi toiveiden ja odotusten sisällöstä myös siitä, miten ja kenen näkökulmasta niistä kerrottiin. Tuloksena syntyi viisi sisältökategoriaa, jotka osin myötäilivät yhteisvanhemmuutta koskevaa teoriaa (työnjako, keskinäinen tuki, yhdenmielisyys), osin toivat esille yhteisvanhemmuuden merkityksen perheyhteisyyttä ja vanhempien osallisuutta vahvistavana tekijänä. Maiden väliset erot tulivat erityisesti esille siinä, miten äidin ja isän rooli tulevassa yhteisvanhemmuudessa nähtiin, miten mahdollisista näkemyseroista haluttiin neuvotella ja miten toiveena olevia ratkaisuja perusteltiin. Tulokset syventävät ja monipuolistavat ymmärrystä yhteisvanhemmuudesta ja siihen vaikuttavista kulttuuris-yhteiskunnallisista tekijöistä.

PELAAMALLA YHTEISEEN VANHEMMUUTEEN - ENSIMMÄISTÄ LASTAAN ODOTTAVIEN VANHEMPIEN KOKEMUKSIA VERTAISTUESTA PELILLISESSÄ VERKKOVALMENNUSSESSA

*Katja Kokkinen ja Kaisa Malinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Anna Rönkä, Jyväskylän yliopisto*

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet vertaistuen toimivaksi keinoksi saada tiedollista ja emotionaalista tukea raskauden aikana. Sen merkitystä onkin korostettu olennaisena osana vanhemmuuteen valmistautumista. Samaan aikaan tarve uusille, digitaalisille vanhemmuuden tuen menetelmille on kasvanut. Digitaalisten hyötykelpien eduista terveydenhuollon eri aloilla on jo näyttöä, mutta niiden mahdollisuuksista edistää odottavien vanhempien vertaistukea tiedetään vähemmän.

Tämän osatutkimuksen tarkoituksena on kuvata ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien kokemuksia vertaistuesta pelillisissä verkkovalmennusryhmissä. Tutkimus on osa "CopaGloba - Yhteisvanhemmuuteen oppimassa" – tutkimushanketta ja se toteutettiin järjestämällä pelillisiä verkkovalmennusryhmiä suomalaisille ensimmäistä lastaan odottaville vanhemmille. Valmennuksissa pelattiin keskustelun stimuloijana vanhemmuuteen valmentavaa VauvaPolku-oppimispeliä, lisäksi vanhempia haastateltiin heidän pelikokemuksestaan. Kertaluontoisiin ryhmiin osallistui yhteensä 25 ensimmäistä lastaan odottavaa vanhempaa. Aineisto analysoitiin temaattisella sisällönanalyysillä.

Alustavien tulosten mukaan osallistujat kokivat yhdessä pelaamisen tärkeäksi. He kuvasivat hyötyneensä muiden samassa elämäntilanteessa olevien kohtaamisesta, yhteisestä keskustelusta ja kokemusten jakamisesta. Nämä asiat auttoivat normalisoimaan omaa tilannetta sekä mahdollistivat oppimisen muilta. Osallistujat kuvasivat myös pelillisen verkkovertaisuuden mahdollisuuksia ja haasteita. Esiin nousivat anonymiteetin suojaaminen, etäisyyden säätely sekä avoimuuden merkitys. Näissä kaikissa osallistujat tunnistivat sekä etuja että haittoja.

Yhteenvetona voidaan todeta, että ensimmäistä lastaan vanhemmat kokivat tämän kaltaisen verkkovertaistapaamisen hyödyllisenä ja varsin luonnollisena tapana kohdata muita samassa elämäntilanteessa olevia. Yhdessä pelaaminen voisikin olla uusi tapa tuottaa perhevalmennusta ja tarjota vertaistukea verkossa.

ITSETUNNON MERKITYS SIIRTYMÄSSÄ ÄITIYTEEN

Mirjam Raudasoja, Jyväskylän yliopisto

Tausta. Itsetunnon tiedetään olevan merkittävä hyvinvoinnin taustatekijä koko elämänkaaren ajan. Siirtymää äitiyteen voidaan pitää kehityskriisinä, jossa itsetunto saattaa toimia tärkeänä hyvinvoinnin tekijänä ja tasapainottaa riskitekijöiden vaikutusta.



Tavoitteet. Tutkia itsetunnon roolia hyvinvoinnin taustatekijänä siirtymässä äitiyteen sekä sen yhteisvaikutuksia riskitekijöiden, kuten synnytyspelon ja perfektionismin, kanssa.

Menetelmät. Väitöskirjatutkimuksessa hyödynnettiin kahta aineistoa: Synnytyspelko, synnytyskokemukset ja vanhemmuus (n=125) sekä Vanhemmuuden voimavarat ja kuormitustekijät, josta valittiin vauvojen äidit tutkittaviksi (n=479). Pitkittäistutkimuksessa selvitettiin polkuanalyysillä synnytyspelon ja itsetunnon yhteisvaikutuksia synnytyskokemukselle sekä monimenetelmäisesti synnytyskokemuksen vaikutuksia itsetuntoon synnytyksen jälkeen. Rakenneyhtälömallinnuksella tutkittiin itsetunnon ja sosiaalisesti määräytyvän perfektionismin yhteisvaikutuksia vanhemmuuden uupumukseen.

Tulokset. Itsetunto oli yhteydessä hyvinvoinnin taustatekijöihin siirtymässä äitiyteen. Itsetunto moderoi synnytyspelon vaikutusta synnytyskokemukseen sekä sosiaalisesti määräytyvän perfektionismin vaikutusta vanhemmuuden uupumukseen. Synnytyskokemuksella oli vaikutusta myöhempään itsetunnon kehitykseen, jos kokemus oli erittäin hyvä (positiivinen vaikutus) tai erityisen traumaattinen (negatiivinen vaikutus).

Johtopäätökset. Siirtymä äitiyteen on psykososiaalinen kehityskriisi, joka haastaa äidin selviytymiskeinoja. Äidin itsetunnolla näyttäisi olevan vaikutusta psyykkiselle hyvinvoinnille siirtymän eri vaiheissa. Tuloksia voidaan hyödyntää riskitekijöiden tunnistamiseksi, synnytys- ja perhevalmennusten kehittämiseksi sekä psykososiaalisen tuen kehittämiseksi synnytyspelosta tai perfektionismista kärsiville äideille.

YHTEISVANHEMMUUDEN PÄIVITTÄINEN DYNAMIIKKA ENSIMMÄISEN LAPSEN SAANEILLA PARISKUNNILLA

Emmi Lindroos, Jyväskylän yliopisto

Vaikka tutkimustietoa yhteisvanhemmuudesta on jo kertynyt, varsin vähän on vielä tietoa siitä, millaista pariskuntien välinen yhteisvanhemmuuden päivittäinen dynamiikka on. Tässä tutkimuksessa tarkastelimme esikoisensa saaneiden äitien ja isien jännitteisen eli keskimääräistä enemmän riitoja sisältävän ja yhteistyökykyisen eli paljon keskinäistä tukea ja arvostusta sisältävän yhteisvanhemmuuden siirräntää puolisoitten välillä (crossover) ja päivästä toiseen (carryover & spillover). Tutkimus oli osa laajempaa Yhteisvanhemmuuteen oppimassa (CopaGloba) hanketta. Aineistomme koostui viikon mittaiseen mobiilipäiväkirjatutkimukseen osallistuneiden pariskuntien vastauksista (N = 144 pariskuntaa). Tutkimukseen osallistuneiden pariskuntien esikoinen oli aineistonkeruun aikaan 4–6 kuukauden ikäinen. Analyysimenetelmänä käytimme Random intercept cross-lagged panel -mallinnusta (RI-CLPM), jonka avulla voidaan tarkastella päivien välisiä yhteyksiä pariaineistossa. Tulokset osoittivat, että eniten päivittäistä vaihtelua oli äitien jännitteisessä yhteisvanhemmuudessa. Lisäksi äitien edellisen päivän kokemukset yhteisvanhemmuudesta ennustivat sekä äitien että isien seuraavan päivän yhteisvanhemmuuskokemuksia. Äitien kokemukset yhteistyökykyisestä



yhteisvanhemmuudesta muodostivat myös positiivisen kehän: kun äitien edellisen päivän kokemukset yhteistyökykyisestä yhteisvanhemmuudesta olivat keskimääräistä myönteisemmät, niin myös seuraavan päivän kokemukset yhteisvanhemmuudesta olivat tavallista myönteisemmät. Tuloksemme viittaavat siihen, että erityisesti äitien kokemuksilla yhteisvanhemmuudesta näyttäisi olevan keskeinen rooli ensimmäisen lapsen saaneiden pariskuntien yhteisvanhemmuuden päivittäistä dynamiikkaa tarkasteltaessa ja että myönteisillä kokemuksilla näyttäisi olevan vahvistava rooli vauvaperheiden arjessa.

VARHAISET VANHEMMUUSKOKEMUKSET JA TOISEN LAPSEN HANKKIMINEN: ONKO PUOLISOLTA SAADULLA TUELLA MERKITYSTÄ?

Sanna Moilanen, Jyväskylän yliopisto

Syntyvyys laski viime vuosikymmenen aikana jyrkästi niin Suomessa kuin monessa muussa korkean tulotason maassa. Yhtenä syynä laskulle on esitetty yhden lapsen vanhempia, jotka eivät aio hankkia toista lasta, mutta tutkimustietoa siitä, miksi vanhemmat mahdollisesti pidättäytyvät hankkimasta toista lasta on vain vähän. Suomen Akatemian rahoittamassa OneChild-projektin osatutkimuksessa selvitettiin, missä määrin suomalaisten, noin vuoden ikäisen lapsen vanhempien kokemukset vanhemmuuteen liittyvistä huolista selittävät toisen lapsen syntymää neljän tai viiden vuoden kuluessa esikoisen syntymästä. Lisäksi tutkimme, ovatko nämä yhteydet erilaisia äideillä ja isillä sekä vanhemmilla, jotka kokevat saavansa riittämättömästi ja riittävästi tukea vanhemmuuteensa kumppaniltaan. Tutkimuksessa hyödynnettiin CHILDCARE-hankeessa suomalaisilta vanhemmilta (N = 559) vuosina 2016–2020 kerättyä pitkäaikaiskyselyaineistoa, joka analysoitiin logistisella regressioanalyysillä. Tulokset osoittivat, että isille oli äitejä epätodennäköisemmin syntynyt toinen lapsi silloin, kun he olivat olleet huolissaan malttinsa menettämisestä ristiriitatilanteissa esikoislapsensa kanssa tai vastuun kantamisesta yksin huoltajana. Lisäksi niillä vanhemmilla, jotka olivat huolissaan vanhempana olemisen taitojensa riittävydestä, todennäköisyys saada toinen lapsi oli pienempi, mikäli he kokivat saaneensa puolisoltaan riittämättömästi tukea vanhemmuuteensa verrattuna vanhempiin, jotka kokivat saaneensa riittävästi tukea. Tutkimuksen tulokset tuottavat uutta tietoa suomalaisten äitien ja isien eriävistä huolikokemuksista vanhemmuuden alkutaipaleella, ja tulosten perustella erityisesti isien varhaiset vanhemmuuskokemukset sekä puolisolta saatu riittävä tuki ovat merkityksellisiä toisen lapsen hankinnan kannalta.



Suhdeperustaisuus, perheenjäsenten osallisuus ja resilienssin edistäminen palvelujärjestelmissä

LASTEN JA PERHEEN RESILIENSSI SEKÄ ASIANTUNTIJOIDEN TUKI KOULUAKÄYMÄTTÖMIEN OPPILAIKEN KOULUUN PALUUN JA REINTEGROITUMISEN TUKENA

Tiina Laurén-Knuutila ja Katarina Alanko, Åbo Akademi

Ongelmalliset koulupoissaolot ovat kasvava ilmiö meillä ja muualla. Lapsen ja nuoren kouluakäymättömyys kuormittaa lapsen lisäksi koko perhettä ja muodostuu pitkittyessään ongelmaksi koulussa sekä koko yhteiskunnassa.

Ongelmallisia koulupoissaoloja ja kouluakäymättömyyttä on tutkittu jo melko paljon, mutta osallistavaa tutkimusta aiheesta on tehty kuitenkin suhteellisen vähän ja varsin pienin otoksin. Väitöskirjani toteutan haastattelututkimuksena, jossa haastattelen kouluakäymättömiä nuoria sekä heidän huoltajiaan kouluakäymättömyydestä ja heidän kouluunpaluustaan reintegroituksen ja resilienssin näkökulmasta.

Tämän esityksen keskiössä on systemaattinen katsaus aiheeseen liittyvästä kansainvälisestä osallistavasta tutkimuksesta. Katsausta varten etsin artikkeleja eri hakusanoin kouluakäymättömyydestä sekä sen jälkeisestä koulupolulle paluusta reintegraation ja resilienssin näkökulmasta. Tietokantoina olivat: ERIC, CINAHL, APA Psycinfo, APA PsycArticles, Academic search complete, Education Research Complete, Teacher Reference Center sekä Medline.

Haku tuotti 551 osumaa, joista duplikaattien poiston jälkeen jäljelle jäi 473. Inklusiokriteereiksi valikoitui kouluakäymättömyyskriteerin ja resilienssi/reintegraation näkökulman lisäksi kaikkien informanttien (lasten, huoltajien, ammattilaisten) näkemykset, sekä erilaiset tutkimusasetelmat. Mukaan otettiin Euroopan ja muiden G20-maiden englanninkieliset artikkelit. Puhtaasti somaattisista sairauksista ja tapaturmista johtuvaan kouluakäymättömyyteen liittyvät artikkelit eivät ole mukana tässä katsauksessa.

Tutkimuksesta saatavan tiedon tavoitteena on lisätä ymmärrystä aiheesta, kehittää monialaista tukea kouluakäymättömille lapsille ja heidän perheilleen, sekä kehittää tutkimusperusteisesti oppimisen ja koulunkäynnin tukimuotoja.



NUORTEN KOKEMUKSET MIELENTERVEYDEN TUESTA SIJAISHUOLLON AIKANA

Katariina Löfblom ja Minna Alin, Turun yliopisto

Sekä vaativia lastensuojelun että mielenterveydenhoidon palveluja kaipaavat nuoret päätyvät usein nykyisten yhteiskunnan tukitoimien väliinputoajiksi ja vaille tarvitsemaansa apua. Haasteita avun saamiseen tuovat muun muassa palvelujärjestelmän pirstaleisuus ja kasvaneet asiakasmäärät nuorten sosiaali- ja terveyspalveluissa. Työntekijöiden vaihtuvuus palvelujärjestelmässä vaikuttaa konkreettisesti asiakassuhteiden jatkuvuuteen ja luottamuksen muodostumiseen. Tutkimuksessamme tarkastelemme, millaisia kokemuksia lastensuojelun sijaishuollon asiakkaana olleilla nuorilla aikuisilla on saamastaan mielenterveyden tuesta. Nuorten kokemusten tarkastelu on tärkeää niin ymmärryksen lisäämiseksi nuorten elämäntilanteista kuin palvelujen kehittämisenkin näkökulmasta. Mielenterveyden tukea lähestymme kolmen toimintakentän mukaan ja nuorten kokemuksia analysoimme suhteessa näihin palveluihin. Toimintakenttiä ovat (1) terveyspalvelut (perusterveydenhuolto, psykiatrinen erityissairaanhoido ja terapiat), (2) sosiaalipalvelut ja (3) varhaiskasvatus ja koulutus. Analyysissa huomioimme sekä julkisen (esim. julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto) että yksityisen sektorin toimijat (esim. yksityisen lastensuojelulaitoksen tarjoama tuli ja terapiat). Tutkimme sitä, miten kokemus mielenterveyden tuesta ja saadusta avusta tulee esille palveluiden piirissä olleen nuoren kertomana, miten tukisuhteet ovat muodostuneet ja päättyneet. Tutkimuksen aineistona ovat yhdeksäntoista lastensuojelun sijaishuollon asiakkuudessa ja mielenterveydellisen tuen tarpeessa olleen nuoren aikuisen narratiivista yksilöhaastattelua.

Tutkimuksemme on osa LANUPS-hanketta, jossa on keskitytty lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaina olevien nuorten palvelu- ja hoitopolkujen tarkastelun. Tässä osatutkimuksessa keskitymme nuorten hoitokokemusten esittelyyn ja siihen, miten sektorien välinen yhteistyö ja työnjako välittyy nuorten kokemuksissa.

SUHTEIDEN KEHITTÄMINEN JA HOITAMINEN TUKIHENKILÖTOIMINNASSA

Kaisa Malinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Johanna Moilanen, Johanna Kiili ja Sirpa Kannasoja, Jyväskylän yliopisto

Anu-Riina Svenlin, Umeå Universitet

Tarkastelemme esityksessä suhdeperustaisuutta tukihenkilötoiminnassa.

Tukihenkilötoiminnassa lapsen elämään tuodaan uusi ihmissuhde eli aikuinen vapaaehtoistyöntekijä, jolla ajatellaan olevan myönteinen vaikutus lapsen hyvinvointiin (Kannasoja ym. 2022; Moilanen 2015). Esitys perustuu LATU-tutkimushankkeessa kerättyihin aineistoihin eli tukihenkilötoimintaan liittyvien seurantatapaamisten havainnoiteihin (N=9), tukihenkilöiden ryhmähaastatteluihin (N=2) ja lasten työpaja-aineistoon (10 työpajaa).



Kansainvälisessä tutkimuksessa lapsen ja vapaaehtoistyön pohjalta toimivan aikuisen välisen tukisuhteen on todettu ennakoivan positiivisia vaikutuksia ja muutoksia lapsen elämässä (De Wit ym. 2020; Spencer ym. 2020). Lapsen ja aikuisen suhdetta voidaan tarkastella sekä tukihenkilötoiminnan lähtökohtana että tavoitteena. Tukisuhde lähtökohtana korostaa suhteen merkitystä lapsen tai nuoren kasvun ja kehityksen tukena, kun taas suhde tavoitteena painottaa suhteen tuottamia muutoksia ja suhteelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja tarkastelua. (Cavell ym. 2021.)

Tämä esitys tuo tukihenkilötoiminnan tarkasteluun uuden näkökulman hyödyntäessään suhteiden kehittämisen ja hoitamisen (relationship development, relationship maintenance) käsitteitä, joita aiemmin on käytetty pääosin parisuhteiden ja muiden perhesuhteiden tarkastelussa (esim. Ogolsky & Stafford 2022). Esityksessä kysymme, miten lapsen ja vapaaehtoisen tukihenkilön välistä suhdetta rakennetaan, ylläpidetään ja päätetään tukihenkilötoiminnassa. Tukisuhde on vapaaehtoisesti muodostettu, mutta ulkopuolelta asetettu ja määräaikaiseksi määritelty. Oletuksemme on, että vaikka lapsen ja tukihenkilön väliselle suhteelle haetaan mallia perhesuhteista (esim. Moilanen 2015), poikkeaa tukisuhde olennaisesti perhesuhteista suhteen kehittämisen kontekstina.

NELJÄ SELVIITYMISKYKYÄ JA VANHEMMUUTTA VAHVISTAVAA TYÖNTEKIJÄN TOIMINTATAPAA

*Kaija Rautaparta-Pennanen, Jyväskylän yliopisto & Savonia-ammattikorkeakoulu
Marjatta Kekkonen, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos
Kaija Collin, Marja Leena Böök, ja Anna Rönkä, Jyväskylän yliopisto*

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella työntekijöiden kuvauksia ja havaintoja siitä, miten ohjatussa äiti-lapsi-vertaisryhmässä tuetaan vanhemmuutta ja selviytymiskykyisyyttä. Tutkimuksen viitekehystenä sovellettiin resilienssitutkimuksen ja Seligmanin (2011) PERMA-hyvinvointiteorian käsitteitä. Tutkimuksen kontekstina oli matalan kynnyksen perhekeskustoiminta ja kohteena äiti-lapsi-vertaisryhmä. Lähestymistapana sovellettiin tapaustutkimusta ja menetelminä olivat työntekijöiden (N=2) parihaastattelut tutkimusjakson alussa ja lopussa sekä puolistrukturoidut päiväkirjat, joihin työntekijät kirjasiivat huomioitaan omista toimintatavoistaan ja vuorovaikutustilanteista äitien ja lasten ryhmätapaamisista kolmelta ajanjaksolta. Aineisto analysoitiin temaattisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksen tuloksena tunnistettiin neljä selviytymiskykyä ja vanhemmuutta vahvistavaa työntekijän toimintatapaa: yhteisen tekemisen järjestäminen ja toiminnan sanoittaminen, kannustaminen ja vahvuuksien tunnistaminen, myönteisen ilmapiirin luominen sekä lähellä oleminen. Sosiaalipedagoginen työote ilmeni vertaisryhmän työntekijöillä toimivan vuorovaikutuksen rakentamisena, yhteisöllisyyden vahvistamisena ja yhteisön kasvatuksellisten mahdollisuuksien etsimisena. Tutkimus antaa uutta tietoa työikäntänteistä, joilla voidaan vahvistaa vanhempien selviytymiskykyisyyttä perhekeskuksen matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa.



SOTE-PALVELUIDEN AJOITTAMINEN KÄYTTÄJÄN ARJESSA METAPALVELUIDEN AVULLA

Jacob Mickelsson, Åbo Akademi

Henna Leino, Turun Yliopisto

Ulla Särkikangas, Helsingin Yliopisto

Sosiaali- ja terveyspalveluiden (sote) käyttäminen voi olla haastavaa tilanteissa, joissa käyttäjillä on moninaisia terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä ongelmia. Esimerkiksi erityisperheet joutuvat usein yhdistämään ja koordinoimaan monen eri toimijan palveluja yhtäaikaaisesti ja sovittamaan palvelut jo ennestään haastaviin arkirutiineihin. Jos perheiden omat kyvyt tai resurssit eivät riitä tähän, perheet voivat jäädä vaille tarvitsemiaan palveluita tai kohdata ongelmia niiden käytössä.

Tutkimuksemme tavoitteena on kehittää metapalvelu-käsitettä ja esitellä, miten sitä voi soveltaa sote-kontekstissa, jotta voitaisiin lisätä perheiden resilienssiä eli kykyä selviytyä haastavista elämäntilanteista. Metapalvelu tarkoittaa palvelua, jonka tehtävänä on koordinoita ja yhdistää muita palveluita toisiinsa, jotta ne voisivat tukea käyttäjän arkea ja hyvinvointia mahdollisimman tehokkaasti. Esimerkki metapalvelusta on palveluohjaus, jossa arvioidaan käyttäjän tilannetta kokonaisvaltaisesti, ohjataan käyttäjää palveluiden haussa ja koordinoitaan käyttäjän yhteistyöverkostoa.

Metapalvelujen koordinoivaa roolia voi ymmärtää monesta eri näkökulmasta, muun muassa tiedonkulun, prosessien tai verkostojen kautta. Tämä tutkimus tarkastelee metapalveluiden ajoittavaa roolia. Ajoitusta voi ymmärtää pitkällä tai lyhyellä aikavälillä. Pitkällä aikavälillä ajoitus liittyy esimerkiksi siihen, miten palveluja ajoitetaan käyttäjän elämäntilanteen tai sairauden etenemisen mukaan. Lyhyellä aikavälillä ajoitusta voi ymmärtää viikko- tai tuntitasolla, jolloin palvelut sovitetaan käyttäjän omaan rytmiin – tavoitteena palveluiden käytön luonteva linkittyminen toisiinsa käyttäjän jokapäiväisessä elämässä. Tutkimuksemme lisää tietoa siitä, miten metapalvelut voivat palveluiden ajoitusta koordinoimalla luoda käyttäjälle arvoa ja resilienssiä.



Vanhemmuuden resilienssitekijät

SEURANTATUTKIMUS ESIKOISVANHEMIEN VANHEMMAKSITULOSTA JA VAUVA-AJASTA: KORONA-AJAN KOETTUJEN VAIKUTUSTEN JA SELVIYTYMISKEINOJEN KEHITYSKULUT

Inka-Liisa Kuusiahho, Jyväskylän yliopisto

Koronapandemia heijastuu vauvaperheiden elämään luoden huolta ja epätietoisuutta. Pandemia vaikeutti erityisesti uusien vanhempien valmistautumista vanhemmuuteen, ja pahimmillaan jätti aukkoja perheiden omiin tukiverkostoihin sekä yhteiskunnalliseen tuentarjontaan. Odotusajan stressin tiedetään altistavan vanhempia ahdistuneisuuteen, mikä voi heijastua vanhemmuuteen ja vauvan hyvinvointiin. Seurantatietoa pandemian koetuista vaikutuksista on kertynyt vasta vähän.

Tämän laadullisen pitkittäistutkimuksen tavoite on tutkia korona-ajan koettujen vaikutusten kehityskulkuja, eli miten perheet kokivat odotus- ja vauva-aikana pandemian vaikuttaneen perheiden elämään ja hyvinvointiin. Lisäksi koska korona-aikana tuen saanti on vaikeutunut, on mahdollista, että esiin on noussut uudenlaisia yksilöllisiä selviytymiskeinoja. Tässä tutkimuksessa pyritään tunnistamaan nämä keinot palvelutarjonnan kehittämiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi. Kyseessä on väitösartikkeli, joka on osa kansainvälistä ”Yhteisvanhemmuuteen oppimassa (CopaGloba)”-tutkimushanketta.

Tutkimuksessa hyödynnetään kahden haastattelukerran pitkittäisaineistoa, jossa haastateltiin yksittäin 90 vanhempaa (45 pariskuntaa). Ensimmäinen haastattelu toteutettiin, kun pariskunnat odottivat ensimmäistä lastaan, ja seurantahaastattelu kun lapsi oli 1,5-vuotias. Molemmissa haastatteluissa tutkittavilta kysyttiin, miten he kokivat pandemian vaikuttaneen vanhemmuuteen tai siihen valmistautumiseen. Tutkin parhaillaan muutosta yksilöiden kokemuksissa korona-aikaan liittyen koodaten lähtö- ja seurantatason erikseen jokaisen haastateltavan kohdalla ja muodostaen kehityskulun näiden kahden välille. Alustavien tulosten mukaan kehityskulut jakautuvat nouseviin, laskeviin sekä kahteen tasaiseen kehityskulkuun, joista toinen kulkee keskiasteikolla ja toinen asteikon alareunassa. Jatkossa aion selvittää syitä eri kehityskulkujen takana sekä analysoida aineistosta nousevia selviytymiskeinoja laadullisin menetelmin.



TAAPEROIKÄISTEN LASTEN ÄITIEN TOIMINNANOHJAUS VOIMAVARANA HOIVAKÄYTTÄYTYMISESSÄ

Elisabeth Nordenswan, Turun Yliopisto

Vanhempien hoivakäyttämisen ollessa keskeinen osa lasten kehitysympäristöä, lasten hyvinvointia edistävät tukitoimenpiteet vaativat ymmärrystä vanhempien hoivakäyttämistä muovaavista tekijöistä. Viimeisen vuosikymmenen aikana vanhempien toiminnanohjauksen on raportoitu olevan yhteydessä vanhempien hoivakäyttämiseen sekä muokkaavan muiden tekijöiden vaikutusta hoivakäyttämiseen. Selvitimme yhteyksiä äitien toiminnanohjauksen ja emotionaalisen saatavillaolon välillä. Lisäksi tutkittiin, jos äitien toiminnanohjaus muokkaa yhteyttä aleksitymisten persoonallisuuspiirteiden ja emotionaalisen saatavillaolon välillä. Osallistujat (N = 137 yleisväestön äitiä ja heidän 2.5-vuotiaat lapset) kuuluvat FinnBrain-syntymäkohorttiin. Äitien toiminnanohjausta mitattiin viidellä tietokoneistetulla Cogstate-tehtävällä. Emotionaalista saatavillaoloa havainnoitiin leikkihetken aikana, joka arvioitiin The Emotional Availability Scales-menetelmällä. Aleksitymisiä persoonallisuuspiirteitä mitattiin The Toronto Alexithymia Scale-kyselylomakkeella. Tulokset osoittivat, että äitien parempi toiminnanohjaus oli yhteydessä enemmän emotionaalisesti saatavillaolevaan hoivakäyttämiseen, mutta efekti oli pieni tässä yleisväestön otoksessa (toiminnanohjauksen taso ennusti 3% hoivakäyttämisen vaihtelusta). Lisäksi ilmeni, että runsaammat aleksitymiset persoonallisuuspiirteet olivat yhteydessä vähemmän emotionaalisesti saatavillaolevaan hoivakäyttämiseen vain niiden äitien keskuudessa, joilla oli keskiarvoa alemmat toiminnanohjaustaidot. Tulosten perusteella on suositeltavaa huomioida toiminnanohjausta yhtenä tekijänä, joka muovaa vanhempien hoivakäyttämistä. Sen lisäksi että paremmat toiminnanohjaustaidot vaikuttavat mahdollistavan enemmän emotionaalisesti saatavillaolevan hoivakäyttämisen, ne vaikuttavat myös toimivan suojaavana tekijänä, heikentäen aleksitymisten piirteiden vaikutusta hoivakäyttämiseen.

TUTKIMUSTA LAPSEN JA VANHEMMUUDEN RESILIENSSITEKIJÖISTÄ – FINNBRAIN-SYNTYMÄKOHORTTITUTKIMUS

Eeva-Leena Kataja, Turun yliopisto

Raskausaikaan ja lapsen varhaisvuosiin ajoittuva stressi, kuten vanhemman mielenterveysongelma, voi ohjelmoida lapsen aivojen, käyttämisen ja tunnesäätelyn kehitystä, ja altistaa myöhemmille somaattisille ja psyykkisille sairauksille. Kuitenkin suuri osa lapsista ei kärsi varhaisesta stressistä merkittävästi, joten heillä on enemmän kehitystä suojaavia resilienssitekijöitä. Nämä tekijät voivat liittyä mm. lapsen yksilöllisiin ominaisuuksiin tai erilaisiin perhetason tekijöihin.



Tässä esityksessä kuvataan Turun yliopiston alaisuudessa toimivaa FinnBrain-syntymäkohorttitutkimusta, jossa selvitetään varhaisen stressin yhteyksiä lapsen aivojen ja käyttäytymisen kehitykseen sekä myöhempään terveyteen. Tutkimuksessa on mukana noin 4000 perhettä Turun seudulta ja Ahvenanmaalta, ja noin 1000 perhettä on osallistunut intensiiviseen lapsen kehitysseurantaan raskausajasta alkaen. Lapsen ja perheet ovat osallistuneet toistuvasti mm. kehityspsykologisille ja kielenkehityksen tutkimuskäynneille, lastenlääkärikäynneille, aivokuvantamistutkimuksiin. Lisäksi lapset ja vanhemmat ovat antaneet lukuisia biologisia näytteitä ja vanhemmat ovat täyttäneet kyselylomakkeita alkuraskaudesta lähtien. Nyt lapset täyttävät lomakkeita myös itse 9-vuotiskäynnillä. Kehityksen riskitekijöiden paremman ymmärtämisen lisäksi pyrimme selvittämään myös lasten positiivista kehitystä tukevia ja perheiden toimintakykyä suojaavia resilienssitekijöitä.

Esityksessä kuvataan teoreettisella tasolla, mitä tiedetään lapsen kehitystä ja perheitä suojaavista resilienssitekijöistä ja minkälaisia asioita FinnBrain-tutkimuksessa selvitetään osana nyt 9-vuotiaiden lasten kehitysseurantaa. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta ei vain lapsen kehityksen riskitekijöistä, vaan myös kehitystä suojaavista tekijöistä.

ÄITIEN JA ISIEN KOHERENSSIN TUNNE SEKÄ KOHERENSSIN YHTEYS VANHEMPIEN MIELIALAAN RASKAUS-/ODOTUSAIKANANA

Carlos Sirkiä, Turun yliopisto

Koherenssin tunteella (sense of coherence) tarkoitetaan kokemusta elämänhallinnasta. Vahvalla koherenssilla on havaittu yhteys yleiseen terveyteen sekä hyvinvointiin raskausaikana. Koherenssin eri ulottuvuuksia (ymmärrettävyys, hallittavuus, merkityksellisyys) sekä niiden yhteyttä masennus-/ahdistusoireiluun raskaus- ja odotusaikana on kuitenkin tutkittu vähäisesti. Isien koherenssin tunnetta ei ole väestötasolla aikaisemmin tutkittu.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin äitien sekä isien koherenssin tunnetta, sen eri ulottuvuuksia sekä yhteyttä masennus- ja ahdistusoireisiin raskaus-/odotusaikana. Tutkimukseen osallistui 2784 äitiä sekä 1661 isää osana FinnBrain-tutkimusta. Koherenssin tunnetta sekä psyykkisiä oireita arvioitiin itsearviointikyselyillä (SOC-13, EPDS, SCL-90) raskausviikolla 24. Koherenssikyselyn rakennetta selvitettiin konfirmatorisella faktorianalyysillä. Sukupuolten välillä koherenssin tunnetta tarkasteltiin keskiarvovertailulla sekä invarianssianalyysillä.

Faktorianalyysin mukaan raskaus-/odotusaikana koherenssin tunne koostuu kahdesta ulottuvuudesta (ymmärrettävyys–hallittavuus, merkityksellisyys). Äidit raportoivat isiä enemmän merkityksellisyyttä, isät raportoivat enemmän ymmärrettävyys–hallittavuutta. Isillä oli äitejä vahvempi koherenssin tunne odotusaikana. Kuitenkin masennusoireilua kokevilla äideillä oli masennusta kokevia isiä vahvempi koherenssin tunne. Samansuuntainen trendi havaittiin ahdistusoireilun osalta. Äitien aiemmat synnytykset



**TURUN
YLIOPISTO**



**Perheiden ja läheissuhteiden
tutkimusseura ry**

eivät olleet yhteydessä koherenssin tunteeseen. Tieto raskaudenaikaisesta koherenssin tunteen ilmentymisestä tulevien äitien ja isien keskuudessa auttaa suuntaamaan vanhempain sekä koko perheeseen kohdistuvia neuvonta-, ohjaus- ja tukimuotoja esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa.



Keskosena syntyneen lapsen ja hänen perheensä resilienssin tukeminen

EXPOSURE TO PARENTS' WORDS DURING NEONATAL HOSPITAL CARE AND PRETERM INFANT'S LATER SOCIAL DEVELOPMENT – DIFFERENCES BETWEEN FINNISH AND ESTONIAN FAMILIES

Anette Aija, Turun Yliopisto

Background

Parents' presence and involvement in neonatal care is a promising approach to improve preterm infant's neurodevelopmental outcomes. Little is known about the impact of parental verbal contact during neonatal care on infant's development. We studied (1) whether exposure to parents' words is associated with early social-cognitive development in preterm infants; (2) differences between units.

Methods

A prospective study was conducted in two neonatal units including preterm infants born before 32 gestational weeks. The infant's language environment was assessed at 32–34 weeks of postmenstrual age by 16-hour-recording and Closeness Diary data for 14 days. Early social-cognitive development was measured at the corrected age of 7 months using an eye-tracking test, by measuring the holding of attention on faces and non-face patterns.

Results

A total of 63 preterm infants participated in the study. Infants were exposed to higher amount of parents' words in Turku than in Tallinn. Exposure to parents' words during the neonatal period was positively correlated with the preference for faces over patterns.

Conclusion

The results demonstrate that there are differences between Estonian and Finnish families about the exposure to parents' words in the neonatal unit. Parents' verbal contact with their preterm infant seems to have benefits on later social development.

23-24 RASKAUSVIIKOILLA SYNTYNEINEN KESKOSLASTEN VANHEMPIEN KOKEMUKSET LAPSEN VARHAISVAIHEISTA SEKÄ VANHEMPI-LAPSI -SUHTEEN MUODOSTUMISESTA

Anniina Väliaho, Turun yliopisto

Pikkukeskoslapsen syntymä on vanhemmille aina kriisitilanne, johon liittyy huolta ja pelkoa. Lisäksi ennenaikaisena syntynyt lapsi tarvitsee pitkäkestoista sairaalahoitoa, usein vanhemmistaan erotettuna. Nämä tekijät saattavat vaikeuttaa vanhemmuuden kehittymistä ja vanhempi-lapsi-suhteen muodostumista pikkukeskosperheissä, varsinkin lapsen syntyessä erittäin ennenaikaisena. Toisaalta tiedetään, että keskosten kasvaessa nämä



ovat alttiita erilaisille kehityshaasteille, joihin liittyen hyvä vanhemmuus voi osaltaan toimia tärkeänä suojaavana tekijänä.

Tässä laadullisessa tutkimuksessa tarkasteltiin retrospektiivisesti vanhempien kokemuksia lapsensa varhaisvaiheista sekä vanhempi-lapsi-suhteen muodostumisesta vanhemmilta (29 äitiä ja 8 isää), joilla oli raskausviikoilla 23-24 syntynyt lapsi. Vanhemmat haastateltiin puolistrukturoidun haastattelun avulla. Haastattelut analysoitiin temaattisesti käyttäen aiemmin keskostutkimuksissa kehitettyä luokittelua.

Tulokset osoittivat, että lapsen varhaisvaiheisiin liittyi paitsi traumaattisia kokemuksia, kuten lapsen voinnista aiheutunut pelko, myös positiivisia kokemuksia. Monet vanhemmat olivat kokeneet vanhempi-lapsi -suhteen muodostumisen hyvänä haastavista olosuhteista huolimatta. Suhteen muodostumista tukevin tekijöinä koettiin vastasyntyneiden teho-osaston henkilökunnalta saatu rohkaisu, mahdollisuus osallistua vauvanhoitoon alusta saakka sekä fyysinen läheisyys lapsen kanssa. Näiden tekijöiden vanhemmat kokivat myös vähentäneen omaa kuormitustaan. Lisäksi aiempi kokemus vanhemmuudesta koettiin asiana, joka tuki suhteen muodostumista keskoslapsen kanssa.

Tuloksemme osoittavat, että hyvinkin ennenaikaisina syntyneiden keskoslasten alkuvaiheen hoidossa on tärkeää huomioida vanhemmat osallistamalla heitä vauvanhoitoon ja tarjoamalla heille psyykkistä tukea ja rohkaisua. Näillä toimilla voidaan vahvistaa vanhempi-lapsi -suhteen muodostumista, mikä saattaa puolestaan tarjota olennaisen suojaavan tekijän kehittyvälle keskoslapselle.

KIELIYMPÄRISTÖ JA VANHEMPIEN LÄHIKONTAKTI VASTASYNTYNEIDEN TEHO-OSASTOLLA, SEKÄ PIKKUKESKOSENA SYNTYNEIDEN LASTEN SANASTON KEHITYS

Eva Ståhlberg-Forsén ja Suvi Stolt, Helsingin yliopisto

Taustaa ja tavoitteet: Keskosena (<37. raskausviikolla) syntyneillä lapsilla on riski viivästyneeseen kielelliseen kehitykseen. Vielä ei ole tarkkaa tietoa siitä, mikä merkitys aikuisten keskola-aikaisella puheen määrällä ja tyypillä on keskosien kielen kehitykseen. Vanhemman ja keskosvauvan läheisyyden mahdollista yhteyttä lapsen myöhempään sanaston kehitykseen ei ole juurikaan tutkittu. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella vastasyntyneiden teho-osaston kieliympäristön sekä vanhemman ja lapsen läheisyyden yhteyttä sanaston kehitykseen.

Tutkittavat ja menetelmät: 43 hyvin ennenaikaisesti (<32. raskausviikolla) syntyneiden keskosvauvojen kieliympäristöä (aikuisen ja lapsen keskusteluvuorot) mitattiin 16 tunnin aikana vastasyntyneiden teho-osastolla 32–33. raskausviikon iässä Language Environment Analysis menetelmällä. Vanhempien ja lapsen läheisyyttä kartoitettiin läheisyyspäiväkirjoilla. Sanaston kehitystä 15 ja 18 kuukauden korjatussa iässä arvioitiin validoiduilla Sanaseula- ja Esikko-menetelmillä (n=34–38).



Tulokset: Aikuisen ja lapsen keskusteluvuorojen määrä korreloi merkitsevästi ja positiivisesti 15 ja 18 kuukauden ymmärretyn sanaston kanssa ($r=0.42-0.46$).

Vanhempien ja lapsen lähikontaktin (sylihoito ja ihokontakti) aika korreloi merkitsevästi ja positiivisesti sanaston kehityksen kanssa ($r=0.35-0.39$). Regressiomalleissa aikuisen ja lapsen keskusteluvuorot, vanhemman ja lapsen lähikontakti sekä sukupuoli selittivät 34–35% ymmärretyn sanaston kehityksestä 18 kuukauden iässä.

Johtopäätökset: Tutkimus tuo uutta tutkimustietoa vastasyntyneiden teho-osastoaikaisen kieliympäristön sekä vanhemman ja lapsen lähikontaktin yhteydestä keskosien sanaston kehitykseen. Tulokset viittaavat siihen, että synkronisoitu puhe keskosvauvalle sekä vanhemman ja lapsen lähikontakti vastasyntyneiden teho-osastolla ovat merkitseviä keskosien sanaston kehityksen edistämiseksi.

SAIRAALA-ARKKITEHTUURI VANHEMMAN JA KESKOSUUDEN TAKIA HOIDOSSA OLEVAN VAUVAN LÄHEISYYDEN TUKIJANA

Liisa Lehtonen, Turun yliopisto

Tausta: Sairaala-arkkitehtuuri luo puitteet vanhemman ja sairaalahoidossa olevan vastasyntyneen läheisyyden toteutumiselle. Tyksin vastasyntyneiden teho-osasto on pyrkinyt määrätietoisesti löytämään ratkaisuja läheisyyden lisäämiseksi.

Tavoitteet: Kuvata kolmen eri arkkitehtuurin vaikutuksia vanhemman ja sairaalahoitoa vaativan vastasyntyneen väliseen läheisyyteen.

Menetelmät: Vanhempien päiväkirja läsnäolostaan v. 2013-14 osastolla, jossa oli yleensä 4 potilasta yhdessä huoneessa ("Jakso 1") ja muuton jälkeen v. 2018-19, jolloin perheellä oli oma huone yleensä siitä lähtien, kun äiti oli kotiutuskuntoinen ("Jakso 2"). Jokaisessa huoneessa oli vähintään yksi aikuisten sänky vanhempaa varten. Osasto muutti v. 2022 uuteen Majakkasairaalaan, jossa jokaisella perheellä on oma huone, jokaisessa huoneessa sängyt molemmille vanhemmille ja äitien synnytyksen jälkeinen hoito toteutetaan samassa huoneessa ("Jakso 3"). Vanhempien yöpymismääriä osastolla seurattiin v. 2021 ja 2022.

Tulokset: Vanhempien läsnäolo lisääntyi mediaani 5.9 tunnista "Jaksolla 1" 10.2 tuntiin vuorokaudessa "Jaksolla 2". Vanhempien yöpymiset osastolla lisääntyivät noin sadasta yöpymisestä "Jaksolla 2" noin 400 yöpymiseen per kuukausi "Jaksolla 3".

Johtopäätökset: Sairaala-arkkitehtuuri vaikuttaa merkittävästi vanhemman ja lapsen välisen läheisyyden määrään. Läheisyys on suhteen luomisessa keskeistä ja siten perheen resilienssin iso taustatekijä.



VANHEMPIEN PSYKKISELLÄ VOINNILLA ON PITKÄKESTOINEN YHTEYS PIKKUKESKOSTEN SOSIAALISEEN TOIMINTAKYKYYN

Susanna Salomäki, Turun yliopisto

Tausta: Pikkukeskosilla on tavallista enemmän sosiaalisen toimintakyvyn haasteita, jotka vaikuttavat heidän elämänlaatuunsa vielä aikuisuudessa. Pikkukeskosväestössä on kuitenkin vähän pitkäaikaista seurantatutkimusta sosiaalisen toimintakyvyn riskitekijöistä. Riskit ja suojaavat tekijät olisi tärkeä tunnistaa, jotta pikkukeskosia ja heidän perheitään osattaisiin tukea paremmin. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin, miten vanhempien stressi ja masennusoireet sekä lapsen käyttäytymisoireet 2-4-vuotiaana olivat yhteydessä lapsen kokemaan yksinäisyyteen ja sosiaaliseen kompetenssiin 11-vuotiaana. Tyttöjä ja poikia tarkasteltiin erikseen.

Menetelmät: Äitien ja isien kokemaa vanhemmuuden stressiä ja masennusoireita arvioitiin kyselylomakkein lapsen ollessa 2- ja 4-vuotias (PSI, BDI). Lapsen käyttäytymisoireita arvioitiin vanhempien täyttämällä kyselylomakkeella lapsen ollessa 3- ja 4-vuotias (CBCL). Sosiaalista toimintakykyä tutkittiin 11-vuotiaana itsearviointilomakkein, joilla pikkukeskoset raportoivat kokemuksiaan yksinäisyydestä ja sosiaalisesta kompetenssista (PNDLS, MASK).

Tulokset: Tyttöjen ja poikien tulokset erosivat toisistaan. Tytöillä äidin varhainen stressi ja lapsen ulospäinsuuntautuvat käyttäytymisoireet olivat yhteydessä alhaisempaan itsearvioituun empatiaan 11-vuotiaana. Lisäksi äidin masennusoireet olivat yhteydessä korkeampaan sosiaaliseen ja emotionaaliseen yksinäisyyteen. Pojilla isän varhaiset masennusoireet olivat yhteydessä alhaisempaan sosiaaliseen yksinäisyyteen ja vähäisempään impulsiivisuuteen 11-vuotiaana.

Johtopäätökset: Tulokset osoittavat, että vanhempien psyykkisellä voinnilla on pitkäkestoisia yhteyksiä pikkukeskosten sosiaaliseen toimintakykyyn. Lapsen ja vanhemman sukupuoli muovaavat kehityskulkuja. Erityisesti pikkukeskostyttöjen kohdalla äitien varhainen psyykinen hyvinvointi voi toimia sosiaalista toimintakykyä suojaavana tekijänä. Jatkossa tarvitaan lisää tutkimusta tekijöistä, jotka välittävät vanhempien psyykkisen voinnin vaikutusta pikkukeskosten sosiaaliseen kehitykseen.



Lapsuuden ja vanhemmuuden tutkittuja kuormitustekijöitä ja tukitoimia

MONIULOTTEINEN TARKASTELUKULMA RESILIENSSIIN: ÄITIEN JA ISIEN TUNNEKOKEMUKSET JA KUVAUKSET MONINAISISTA VOIMAVARA- JA KUORMITUSTEKIJÖISTÄ COVID-19 PANDEMIAN AIKANA

Anne-Elina Salo, Turun yliopisto

Matilda Sorkkila ja Kaisa Aunola, Jyväskylän yliopisto

Katja Upadyaya, Helsingin yliopisto

EduRESCUE-tutkimushankkeen tavoitteena on vahvistaa vanhempien hyvinvointia ja resilienssiä. Tutkimuksemme syventää ymmärrystä tekijöistä, jotka jäävät herkästi piiloon lähestyttäessä resilienssiä ainoastaan yksilön sisäisten voimavarojen pohjalta. Tarkastelimme VoiKu-Covid-19 aineiston avointen kysymysten pohjalta vanhempien tunnekokemuksia ja moniulotteisia voimavara- ja kuormitustekijöitä neljässä ryhmässä, jotka muodostettiin yksilöllisen resilienssin mittarin pohjalta: (i) äidit matala (n = 164), (ii) isät matala (n = 13), (iii) äidit korkea (n = 394), ja (iv) isät korkea (n = 71). Korkean resilienssin ryhmissä kuvaukset voimavaroista ylittivät kuormitustekijät ihmissuhteiden, arjen, talouden, psykologisen hyvinvoinnin, ja isillä myös terveyden ulottuvuudella. Myönteisiä tunneilmaisuja oli lähes yhtä paljon kuin kielteisiä. Matalan resilienssin isillä talouteen, ja äideillä myös terveyteen, psykologiseen hyvinvointiin ja arkeen liittyviä kuormitustekijöitä oli kuvauksissa voimavaratekijöitä runsaammin, myönteisten tunneilmaisujen jäädessä alle viidesosaan. Vaikka kokemukset olivat yksilöllisiä myös ryhmien sisällä, havaitsimme hyvinvoinnin polarisoitumista: matalan resilienssin ryhmissä kuvaukset taloudellisesta epävarmuudesta, työn kuormittavuuden kasvusta, ja haavoittuvuustilanteiden syvenemisestä, ja korkean resilienssin ryhmissä arjen kiireettömyydestä, vakaasta talous- ja työtilanteesta, ja jopa oman hyvinvoinnin voimistumisesta olivat tyypillisempiä. Voimavaratekijöihin liittyvässä kerronnassa nousi esiin turvallisuuteen, mielekkyyteen, yhteenkuuluvuuteen ja toimijuuden mahdollisuuksiin liittyviä kuvauksia. Kuormitustekijöiden osalta kuvauksissa nousi esiin epävarmuutta, toimintaympäristön rajoitteita, sekä osallisuuden kokemusten heikentymistä. Esittelemme tulostemme pohjalta moniulotteista tarkastelukulmaa resilienssiin, ja nostamme esiin konkreettisia esimerkkejä tunnekokemuksista ja voimavara- ja kuormitustekijöistä eri ulottuvuuksilla.



VANHEMMUUS- JA TYÖUUPUMUKSEN LATENTIT PROFILIT SEKÄ NIIDEN YHTEYDET LAPSIIN JA VANHEMPIIN LIITTYVIIN TEKIJÖIHIN

Katja Upadyaya ja Katariina Salmela-Aro, Helsingin yliopisto

Erityisesti korona ajan myötä vanhemmat kokivat uudenlaisia haasteita niin perhe- kuin työelämään liittyen, joka osalla vanhemmista ilmeni uupumuksen oireina. Uupumuksella saattoi kuitenkin olla erilaisia syitä sekä ilmenemismuotoja, joita tarkastellaan lisää tässä tutkimuksessa. Tutkimuksessa tarkasteltiin millaisia vanhemmuus- ja työuupumuksen latentteja profiileja voidaan tunnistaa vanhempien kesken Covid-19 pandemian ensimmäisenä syksynä (2020), ja miten löydetyt profiilit ovat yhteydessä vanhempien näkemyksiin lastensa pärjäämisestä (vahvuudet ja vaikeudet), vanhempien omaan osallistumiseen ja työn luonteeseen (etätyö vs. lähityö). Tutkimukseen osallistui 1314 vanhempaa (80% äitejä) Helsingin seudulta. Tutkimuskysymykset analysoitiin latentin profiilianalyysin avulla. Tulokset osoittivat, että vanhempien keskeen voitiin löytää neljä uupumusprofiilia: matalan uupumuksen (56%), matalan vanhemmuusuupumuksen (29%), korkean työuupumuksen (8%) ja korkean vanhemmuusuupumuksen (7%) profiilit. Vanhempien osallistuminen lasten koulunkäyntiin ja lasten hyvät prososiaaliset taidot lisäsivät vanhempien todennäköisyyttä kuulua matalan uupumuksen profiiliin. Lasten vaikeudet puolestaan lisäsivät vanhempien todennäköisyyttä kuulua korkeamman uupumuksen profiileihin. Kaiken kaikkiaan hieman alle puolet vanhemmista koki jonkinasteisia tai kohonneita uupumuksen oireita, jotka liittyivät töihin tai vanhemmuuteen. Tulevaisuudessa olisi tärkeää kartoittaa lisää vanhemmuus- ja työuupumuksen pitkäjäisiä yhteyksiä ja niihin heijastuvia perheeseen, omaan hyvinvointiin, ja työhön liittyviä tekijöitä.

ÄIDIN TOIMINNAHOJATAITOJEN YHTEYS VAUVAN TOIMINNAHOJAUKSEEN

Anniina Karonen, Turun yliopisto

Tausta: Toiminnanohjaustaidot (inhibitio, työmuisti, kognitiivinen joustavuus) ovat keskeisiä käyttäytymisen ja tunteiden säätelyssä, ja niiden vaikeudet ovat monen psykiatrisen oirekuvan ydinoireita. Toiminnanohjauksen kehitys on nopeaa varhaislapsuudessa, joka saattaa olla erityisen merkityksellinen ajanjakso toiminnanohjausvaikeuksien myöhempien seurausten synnylle. Tieto toiminnanohjauksen yksilöllisten erojen syntymekanismeista varhaislapsuudessa on vielä puutteellista. Vanhemman toiminnanohjauksen tiedetään olevan yksi lapsen toiminnanohjaustaitoihin sekä suoraan että välillisesti vaikuttava tekijä.

Tavoite: Tämä tutkimus on yksi harvoista, joissa on selvitetty toiminnanohjauksen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä vauvaiästä alkaen. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tietääksemme ensimmäistä kertaa äidin toiminnanohjaustaitojen yhteyttä vauvan toiminnanohjaukseen ja sen merkittävään ennustajaan, tarkkaavuuden ylläpitoon.



Menetelmät: Tutkimukseen osallistui 97 FinnBrain-syntymäkohorttitutkimuksen äiti-lapsi-paria. Äidin toiminnanohjausta mitattiin Cogstate-testipatteristosta valikoiduilla menetelmillä. Kahdeksan kuukauden iässä vauvan tarkkaavuuden ylläpitoa mitattiin Lab-TAB Blocks-menetelmällä ja toiminnanohjausta muokatulla A-not-B-menetelmällä.

Tulokset: Äidin toiminnanohjauksen ja lapsen tarkkaavuuden yhteys tuli esiin ainoastaan tyttövauvoilla ($B = 0.08$, $p = 0.031$). Äidin ja vauvan toiminnanohjauksen yhteyttä ei havaittu tytöillä eikä pojilla 8 kuukauden iässä.

Johtopäätökset: Äidin ja lapsen toiminnanohjauksen yhteys saattaa tulla esiin vasta myöhemmin vauva- tai taaperoiässä, jolloin toiminnanohjaus on kehittyneempää. Tutkimustulokset viittaavat siihen, että sukupuoli voi olla yksi merkittävistä huomioitavista tekijöistä tutkittaessa toiminnanohjauksen ylisukupolvista siirtymistä varhaislapsuudessa.

LAPSEN JA HUOLTAJAN VÄLISEN VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS LASTENSUOJELUN JA NUORISOPSYKIATRIAN ASIAKKUUKSIEN SYNNYSSÄ - NUORTEN NÄKÖKULMA

Leena Leinonen, Itä-Suomen yliopisto

Yleisesti on tiedossa, että lapsen ja hänen huoltajiensa välinen varhainen vuorovaikutus on keskeisessä asemassa yksilönkehityksessä. Turvalliseksi koettuun vuorovaikutukseen perustuen lapsi alkaa rakentaa sosiaalisia suhteita sekä oppii tunneilmaisua ja aikanaan myös vaikeiden asioiden puheeksi ottamista ja varsinaista käsittelyä. Suomalaisissa perheissä muun muassa huoltajien mielenterveys- ja päihdeongelmat, erilaisten suljettujen yhteisöjen jäsenyydet tai vanhemman omassa lapsuudenperheessään omaksumat toimintamallit voivat kuitenkin muodostaa haasteen lapsen toimivien vuorovaikutussuhteiden ja asianmukaisen tunneilmaisun kehittymiselle.

Tässä puheenvuorossa tarkastelen lastensuojelun sijaishuollon asiakkuudessa olleiden ja mielenterveydellisesti oireilleiden nuorten aikuisten kokemuksia lapsuusperheessään toteutuneesta vuorovaikutuksesta tilanteissa, joissa nuorella on moninaista, kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia uhkaavaa oireilua.

Esitys pohjautuu Lastensuojelun sosiaalityön ja nuorisopsykiatrian yhteistutkiminen ja -kehittäminen Länsi- ja Itä-Suomessa (LANUPS) tutkimus- ja kehittämishankkeeseen, joka on saanut Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämän sosiaalityön yliopistotasaisen tutkimuksen valtionavustuksen vuosille 2021–2022. Tutkimuksen empiirisen aineiston muodostavat yhdeksäntoista (19) sijaishuoltotautaisen nuoren aikuisen yksilöhaastattelut, joissa haastateltavat reflektoivat paitsi kokemuksiaan sosiaali- ja terveystalvelujen käyttäjinä, myös syitä palvelujen tarpeen synnylle.

Tutkimusaineisto osoittaa, että lapsuusperheen lähisuhteiden ja niissä toteutuneen avoimuuden ja dialogisen vuorovaikutuksen merkitys sosiaali- ja terveystalveluiden piiriin



hakeutumisessa tai vastaavasti siitä pidättäytymisessä on haavoittuvassa asemassa olevien nuorten näkökulmasta huomattava. Raskaiden lastensuojelullisten ja nuorisopsykiatristen interventoiden tarvetta olisi mahdollista vähentää kiinnittämällä aktiivisempaa huomiota lapsen ja huoltajan välisen vuorovaikutuksen kysymyksiin jo ennaltaehkäisevästi.

MONIALAISEN YHTEISTYÖN RAKENTUMINEN SIVISTYSTOIMEN JA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON AMMATTILAISTEN VÄLILLÄ PERUSKOULUN ALALUOKILLA – YHTEISTYÖMUODON MERKITYS OSANA LAPSEN ARJEN TAITOJEN VARHAISTA TUKEA

Tiina Timperi, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten eri hallinnon rajat ylittävä monialainen yhteistyö rakentuu sivistystoimen ja sosiaali- ja terveyshuollon ammattilaisten välillä perusopetuksen alaluokilla. Tutkimuksessa tarkastellaan yhteistyömuodon merkitystä matalan kynnyksen ennaltaehkäisevänä toimintana tuettaessa lapsen arjen sujuvuutta.

Monialaisen, eri ammattien välisen yhteistyön tarve on kasvanut erityisen voimakkaasti lähivuosien poikkeusoloissa. Keskeiseksi puheenaiheeksi ovat nousseet lasten koulunkäyntiin ja lapsiperheiden arjen hallintaan liittyvät haasteet. (Hietanen-Peltola et.al.2020; Lammi-Taskula et.al.2020; Tiili et.al.2020.) Arjen hallinta on keskeisessä osassa lapsen tai nuoren elämänsä elämisessä, kun hän kasvaa kohti kestävästä aikuisuudesta ja osallisuutta yhteiskunnan jäsenenä. Sote-uudistus tuo uudenlaisia haasteita yhteistyön koordinoimiseksi ja lisätarvetta yhteistyölle tuen saamiseksi sitä tarvitseville, kun oppilas- ja opiskelijahuolto siirtyy kunnista hyvinvointialueille. (vrt. Mäntylä 2021).

Tutkimus koostuu kahdesta osatutkimuksesta. Ensimmäisen osatutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa alakoulussa toteutetun moniammatillisen yhteistyön määrää, toteutumistapaa ja organisoitumisastetta. Tutkimuksessa tarkastellaan empiirisesti Mönkkösen ja Kekonin (2020) hypoteettista yhteistyön kehittymisen mallia. Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen osallistujajoukko koostuu (n=203) suomalaisten kaupunkien ja kuntien sivistystoimen ja sosiaali- ja terveyshuollon ammattilaista, oppilas- ja opiskelijaterveydenhuollon ammattilaisista ja lapsi- ja perhepalvelujen henkilöstöstä. Osallistujat tulevat eri kaupungeista ja kunnista ympäri Suomea. Aineisto kerättiin sähköisen Webropol-kyselylomakkeen avulla 04-09/2022. Osatutkimuksen aineiston tilastollinen analyysi on käynnistymässä.

Toisen, laadullisen osatutkimuksen osallistujajoukko koostuu (n=10-20) sivistystoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöistä. Osallistujille tehtävä yksilöhaastattelu on käynnistynyt. Toisen osatutkimuksen tarkoituksena on syventää ja tarkentaa tilastollisen aineiston pohjalta syntyneitä kuvia ammattiryhmien välisistä suhteista monialaisessa yhteistyössä. Osatutkimuksen haastattelut on tarkoitus analysoida diskurssianalyysin avulla.



**TURUN
YLIOPISTO**



**Perheiden ja läheisyyden
tutkimusseura ry**

Työn tavoitteena on tuoda apua etsittäessä keinoja tukea lapsiperheiden arkea ja sen sujumista ja lapsen koulunkäyntiä sekä ehkäistä ongelmia inhimillisesti ja taloudellisesti tehokkaalla tavalla. Vaikka tutkimukset ovat paljastaneet tekijöitä, jotka edistävät tai heikentävät yhteistyötä, ei silti ole löydetty tehokasta tapaa toteuttaa yhteistyötä käytännössä. Tutkimus osaltaan auttaa hahmottamaan monialaisen yhteistyön toteutumista peruskoulun alaluokkien arjessa sekä voi siten nostaa esiin uusia tekijöitä, jotka edistävät hallinnonraajat ylittävää monialaista asiantuntijatyötä ja suuntamaan tukitoimenpiteitä oikein. Yhteistyössä nyt on eri osapuolten välillä, niin arkipuheen kuin tutkimuksenkin tasolla, kuultavissa erilaisia kompastuskiviä (ks. Mäntylä 2021; Sipari 2008).



Vanhemmat, varhaiskasvatus ja koulu

VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATUKSEN VÄLINEN YHTEISTYÖ: YHTEISHUOLENPITO JA VANHEMPIEN OSALLISUUDEN VAHVISTAMINEN

Eija Sevón ja Merja Koivula, Jyväskylän yliopisto

Varhaiskasvatuslain (540/2018, § 21) mukaan lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Vanhempien ja kasvattajien välisen toimivan kasvatusyhteistyön ja vanhempien osallisuuden on todettu olevan yhteydessä lasten sosioemotionaaliseen sopeutumiseen varhaiskasvatukseen, perheiden yhtenäisyyteen ja toimintakykyyn sekä perheenjäsenten välisten vuorovaikutussuhteiden toimivuuteen (Lang ym., 2020; Vuorenmaa, 2016). Perheiden moninaisuus vaatii vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi varhaiskasvatuksen henkilöstöltä uudenlaista osaamista. TUIKKU – Tunnetaitoja ja osallisuutta varhaiskasvatukseen -hankkeessa vanhempien ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön vahvistamisen keskeisenä käsitteenä hyödynnettiin yhteishuolenpidon (co-caring) käsitettä. Esitelmässä pohdimme yhteishuolenpidon käsitettä ja kyselyssä hyödyntämäämme mittaria (Lang ym., 2020), jonka avulla selvitimme yhteishuolenpidon eri ulottuvuuksia sekä työntekijöiden että vanhempien näkökulmasta.

Kyselyn avovastausten mukaan vanhemmat pitivät tärkeäni tietoa ja säännöllistä, kiireetöntä keskustelua oman lapsensa asioista. Mielenkiintoista oli, että vanhemmat toivoivat saavansa enemmän palautetta omasta vanhemmuudestaan ja toisaalta myös neuvoja arkeen varhaiskasvatushenkilöstöltä. Vanhemmat halusivat myös mahdollisuutta osallistua perheen yhteisiin tapahtumiin, tutustumista henkilöstöön ja toisiin vanhempiin. Henkilöstön vastauksissa korostui luottamuksellisen suhteen rakentamisen tärkeys. Sekä vanhemmat että erityisesti työntekijät toivat esiin koronapandemian heikentäneen mahdollisuuksia yhteisiin kohtaamisiin ja tapaamisiin. On tärkeää pohtia tapoja, joilla yhteisöllisyyttä ja vanhempien keskinäistä verkostoitumista voitaisiin tukea, jolloin myös vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa vahvistuu. Vanhempien osallisuuden vahvistamisessa on myös tarpeellista huomioida riittävästi perheiden moninaisuus, liittyi se sitten kulttuuriin, etnisyyteen, uskontoon tai perhemuotoon.



VARHAISKASVATUKSEN YHTEYS LASTEN VANHEMPIEN HYVINVOINTIIN

*Johanna Lammi-Taskula, Merita Mesiäislehto, Johanna Närvi ja Sanni Välimäki,
Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos*

Varhaiskasvatus on yksi keskeisimpiä pienten lasten ja heidän perheidensä palveluita. Se nähdään usein sosiaalisena investointina, joka tukee lasten kehitystä ja oppimista, tasaa epätasa-arvoa lasten ja perheiden välillä ja edistää sukupuolten tasa-arvoa tukemalla pienten lasten vanhempien mahdollisuuksia yhteensovittaa ansiotyötä ja hoivavelvollisuuksia. Vanhempien ja lasten hyvinvointi kietoutuu yhteen: vanhempien hyvinvoinnin haasteet kuten köyhyysriski heikentävät usein myös heidän lastensa hyvinvointia.

Pohjoismaissa on tarjolla julkista, korkealaatuista ja edullista varhaiskasvatusta, joten enemmistö alle kouluikäisistä lapsista osallistuu kodin ulkopuoliseen varhaiskasvatukseen sen jälkeen, kun heidän vanhempiensa perhevapaat ovat päättyneet. Maiden välillä on kuitenkin eroja: lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen on Suomessa matalampi kuin muissa pohjoismaissa.

Analysoimme esityksessä lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen yhteyttä vanhempien hyvinvointiin pohjoismaissa. Aineistona on EU-Silc -väestökyselyn vuoden 2018 aineisto, joka sisältää subjektiivista hyvinvointia koskevan modulin. Vanhempien hyvinvointia mitataan subjektiivisella terveydellä, arjesta selviytymisellä sekä materiaalisella puutteella. Sosioekonomisina taustatekijöinä tarkastellaan vanhempien ikää, perherakennetta, koulutusta, ammattiasemaa, maahanmuuttajuutta sekä asuinpaikkaa.

LASTEN STRESSINSÄÄTELY KOTIHOIDOSSA JA VARHAISKASVATUKSESSA

Katja Tervahartiala, Turun yliopisto

Tausta

Varhaiskasvatus muodostaa tärkeän kasvuympäristön suurelle osalle lapsista ja voi olla merkittävässä roolissa lapsen tunnesäätelyn kehittymisessä. Kansainvälisissä tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että osalla lapsista stressitasot ovat korkeammat varhaiskasvatuksessa kuin kotona. Erityisesti ujut ja negatiivisesti reagoivat lapset sekä lapset, joilla on heikot itsesäätelytaidot, ovat olleet alttiimpia korkeammille kortisolitasoille kodin ulkopuolisessa hoitoympäristössä.

Tavoitteet

Tutkimuksessa tarkasteltiin lasten fysiologista stressinsäätelyä sekä kotihoidossa että varhaiskasvatuksessa ikävuosina 2-, 3,5- ja 5-vuotta. Lisäksi tarkasteltiin lapsen temperamentin ja sosiaalisen kompetenssin yhteyttä kortisolitasoihin eri hoitoympäristöissä.



Menetelmät

Tutkimus on osa laajempaa FinnBrain-syntymäkohorttitutkimusta. Tutkimukseen valikoitui mukaan 215 lasta, joista puolet osallistuivat varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja puolet olivat kotihoitossa. Lasten fysiologista stressiä mitattiin ottamalla useita sylkikortisolinäytteitä eri ikäpisteissä. Lisäksi vanhemmat arvioivat lapsen temperamenttia sekä sosiaalista kompetenssia kyselylomakkeilla.

Tulokset

Tulokset osoittivat, että kotihoitoryhmässä keskimääräiset kortisolitasot sekä lasten väliset erot olivat suurempia kuin varhaiskasvatusryhmässä. Varhaiskasvatukseen osallistuvilla lapsilla taas iltapäivän kortisolitasot olivat korkeammat päiväkodissa kuin vastaavana ajankohtana kotona. Hoitoympäristöjen väliset erot kuitenkin tasoittuivat lasten kasvaessa. Lapsen temperamenttipiirteet eivät vaikuttaneet kortisolitasoihin varhaiskasvatuksessa. Temperamenttiltaan ulospäinsuuntautuneilla lapsilla kortisolitasot olivat kuitenkin muita korkeammat hoitoympäristöstä riippumatta.

Johtopäätökset

Suomalainen varhaiskasvatusympäristö tukee lapsen normaalia stressinsäätelyä, eivätkä kortisolitasot juurikaan eronneet kotipäivien ja päiväkotipäivien välillä. Myöskään lapsen temperamenttipiirteet eivät vaikuttaneet kortisolitasoihin päiväkodissa. Iltapäivän tunnit saattavat kuitenkin olla jonkin verran kuormittavimpia ja aktivoita lapsen stressinsäätelyjärjestelmää etenkin kaikkein pienimpien lasten kohdalla.

ALAKOULULAISTEN VANHEMPIEN NÄKEMYKSIÄ LASTEN VAPAA-AJAN LUKEMISESTA JA LUKUTOTTUMUKSISTA

Marko Lähteenmäki ja Mirjamaija Mikkilä-Erdmann, Turun yliopisto

Lapsuusvuosien aikana kehittyvä lukutaito on yksi avaintekijöihin kuuluva kansalaistaito, joka toimii perustana myöhemmän koulutuksen ja osaamisen saavuttamiselle. Vanhemmat luovat toimillaan ne olosuhteet ja kodin lukuympäristön, joka palvelee lasten lukemista ja lukutaidon kehittymistä myös kouluvuosien aikana. Vanhempien osallistuminen on tutkimuksissa osoittautunut lapsen oppimista ja lukutaitoa edistäväksi tekijäksi (Boonk ym., 2018; Castro ym., 2015; Sénéchal & Young 2008). Aiemmissä tutkimuksissa perhetaustat, kuten koulutusaste on yhdistetty eroavuuksiin lasten lukemisessa. Samanaikaisesti tutkijat pitävät tarpeellisena tarkastella ilmiötä moniulotteisemmin ja uusien tekijöiden valossa (Eccles, 2005; van Bergen ym., 2017).

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia alakoululaisten vanhempien (n = 603) raportoimia lasten lukutottumuksia ja vapaa-ajan lukemista. Toiseksi tutkitaan, eroaako alakoululaisten lasten vapaa-ajan lukeminen ja lukuaktiivisuus vanhempien taustojen, kuten koulutusasteen mukaan. Kolmanneksi tarkastellaan millaisia vapaa-ajan lukemiseen kannustavia malleja ja osallistumisen keinoja taustoiltaan erilaiset vanhemmat raportoivat.



Tutkimusaineistona on keväällä 2022 varsinaissuomalaisilta vanhemmilta kerätty kysely. Lomakkeeseen sisältyi kysymyksiä lasten lukutottumuksista, vapaa-ajan lukemista sekä avoin kysymys lasten vapaa-ajan lukemisen merkityksestä. Aineistoa analysoidaan sekä määrällisin tilastomenetelmin että laadullisin sisällönanalyysiä hyödyntävin menetelmin. Alustavat tulokset viittaavat siihen, että taustaltaan korkeamman koulutusasteen perheissä luetaan aktiivisemmin. Laadullisella analyysillä avataan vanhempien kuvaamaa lukemisen merkitystä ja malleja eri perheissä. Lopuksi pohditaan saatujen tulosten näkökulmasta erilaisten perheiden roolia lasten lukemisen kontekstissa sekä miten vastata moninaisten perheiden lasten lukutarpeisiin.

VÄITÖSKIRJAN TULOKSET KÄYTTÖÖN? ANALYYSI VARHAISKASVATUSTA SEKÄ ESI- JA PERUSOPETUSTA KÄSITTELEVISSÄ VÄITÖSKIRJOISSA ESITETTYJEN SUOSITUSTEN KÄYTETTÄVYYDESTÄ

Jaanet Salminen ja Miia Tuominen, Turun yliopisto

Korkeakoulutuksen sekä lapsi- ja perhepalvelujen kansallinen ohjaus painottaa tutkimuksen vaikuttavuuden vahvistamista. Suomessa valmistuu vuosittain noin 1 800 väitöskirjaa, joiden pitäisi tuottaa uutta tietoa ja joilta voidaan yliopistojen perustehtävän mukaisesti odottaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Väitöskirjojen tulosten hyödyntämisestä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja kehittämistyössä tiedetään vain vähän ja epäselvää on myös se hyödynnetäänkö niitä ylipäätään. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin vuonna 2020 sähköisesti julkaistut varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta käsittelevät väitöskirjat (n = 72). Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida, millaiset väitöskirjojen rakenteelliset ja suositusten esitystapaan liittyvät tekijät voivat edistää suositusten käytettävyyttä. Analyysi toteutettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jossa tarkasteltiin myös numeerista vaihtelua. Suositusten käytettävyyttä edistävät tekijät liittyivät sekä väitöskirjojen rakenteellisiin ratkaisuihin että suositustapaan. Tutkimuksen tulosten perusteella ehdotetaan, miten tuloksiin perustuvat suositukset tulisi väitöskirjoissa esittää, jotta ne ovat mahdollisimman helposti hyödynnettävissä käytännön työelämässä. Tuloksia voivat hyödyntää eri tieteenalojen väitöskirjatutkijat ja heidän ohjaajansa.

KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ 4.-5.LUOKKIEKSI OPPILAIDEN VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA

Jenni Helenius, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos

Kouluterveyskysely toteutetaan oppilaille joka toinen vuosi. Vuonna 2019 kysely toteutettiin myös 4.-5. luokan oppilaiden vanhemmille. Esitys perustuu valmisteilla olevaan THL:n Tutkimuksesta tiiviisti -julkaisuun, jossa tarkastellaan vanhempien vastauksia.

Kodin ja koulun yhteistyön sujuvuuden kanssa ristiintaulukoidaan vanhempien kokemuksia mm. lapsen kiusaamisesta ja muiden kiusaamiseen osallistumisesta, yksinäisyydestä,



**TURUN
YLIOPISTO**



**Perheiden ja läheissuhteiden
tutkimusseura ry**

lapsen sosiaalisesta kompetenssista (MASK), opiskeluhuollon palveluista sekä perheeseen liittyen työn ja perheen yhdistämisestä, koulutuksesta, työllisyystilanteesta, taloudellisesta tilanteesta sekä yleisestä kokemuksesta perheen arjen toimivuudesta.

Tutkimuksessa tarkastellaan lisäksi muutamia indikaattoreita vertaillen vanhemman ja lapsen tuloksia (esim. kiusaaminen ja kiusaamiseen osallistuminen).

Esityksessä tarkastellaan analyysien ensimmäisiä tuloksia ja keskustellaan niistä.

Current perspectives on family research

ETHNOGRAPHIC NETWORK RESEARCH: MAPPING SOCIALIZING AND CAREGIVING FOR PEOPLE OF MOZAMBIKAN BACKGROUND LIVING (WELL) WITH DEMENTIA IN RURAL SOUTH AFRICA

Saana Raittila-Salo, University of Helsinki

Anthropological research has paid considerable attention to social networks of people in different cultural contexts. Mixed-methods social network analysis, however, rarely fully utilizes the potential of ethnographic approaches. Reflecting on the usefulness of ethnography for network research, I discuss the preliminary findings of an ongoing PhD study. My research project The Complexity of Informal Caregiving for Alzheimer's Disease and Related Dementias in Rural South Africa (Wits, UCL, Harvard) is located in the Agincourt HDSS. I am investigating networks of care and socialization among Mozambican background households ($n \approx 16$) which were established by people who were refugees from the war (1977–1992). My focus is on family caring for people living with dementia (PLWD) or MCI. Each household will be visited 4–12 times (~110 visits) to speak informally with caregivers, with key informant interviews and community visits ($n=30$) complementing the ethnographic data. My preliminary findings suggest that, in the rural setting, PLWD remain relatively functional despite memory problems, and household support networks focus on opportunities for socializing for older people. Other social support is irregular. Some members of the households of people of Mozambican background are undocumented, and as a result, householders have limited access to services, affecting negotiations of care.

ASSOCIATION BETWEEN COVID-19 RESTRICTION MEASURES IN NEONATAL INTENSIVE CARE UNITS AND MOTHERS' POSTPARTUM DEPRESSIVE SYMPTOMS IN ESTONIA

Ryo Itoshima, Sari Ahlqvist-Björkroth, Kirsi Tuura Anna Axelin ja Liisa Lehtonen, University of Turku

Liis Toome, Tallinn Children's Hospital

Heili Varendi, Children's Clinic of Tartu University Hospital

Pille Saik, West-Tallinn Central Hospital

Aims: To evaluate the association between COVID-19 restriction measures in neonatal intensive care units (NICU) and mothers' postpartum depressive symptoms.

Methods: The data were collected in 4 hospitals in Estonia at two different times: before (2018-19) and during pandemic (2021). Mothers of infants born < 35 weeks of gestation



were eligible. The primary outcome was mothers' postpartum depressive symptoms at infant's discharge, measured by Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS).

Results: 109 eligible mothers were identified: mothers exposed to severe restrictions were classified into the Severe-restriction group (n=17) and the others in 2021 into the Mild-restriction group (n=38). Mothers belonging to the group collected before the pandemic were in the No-restriction group (n=54). The mean (standard deviation) EPDS in each group was 8.0 (4.3), 7.8 (4.7), and 8.8 (5.5), without significant difference ($\chi^2=0.61$, $P=0.74$). The proportion of mothers who had EPDS > 12 in each group was 17.6%, 23.7%, and 25.9%, without significant difference ($P=0.87$). The adjusted mean difference or odds ratio also showed no significant difference.

Conclusion: The COVID-19 restriction measures were not associated with higher maternal depressive symptoms. The rules for mothers' overnight stay have not changed in all NICUs, which might have supported mothers' coping with restriction measures.

ADDICTIVE RELATIONSHIPS IN FAMILIES SUFFERING FROM GAMBLING PROBLEMS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Johanna Järvinen-Tassopoulos, Finnish Institute for Health and Welfare

Henna Pirskanen, University of Lapland

Virve Marionneau, University of Helsinki

Background: Gambling and problem gambling cause a variety of harms to individuals, communities, and societies. Family members, members of extended families, and other concerned significant others of gamblers (such as friends and colleagues) bear a significant part of these harms.

Aim: To examine the impact of gambling addiction on families during the COVID-19 pandemic.

Methods: The first qualitative data is collected from an online questionnaire: it includes information on 32 respondents (24 females, 7 males, one with no information on gender), whose family member has or has had a gambling problem. The second qualitative data is based on two group interviews with five interviewees. Most interviewees were partners of gamblers, except one, who was a mother.

Results: The consequences of the COVID-19 pandemic forced the family members and the gamblers to seek a new way of living together at home. Most of the interviewees found the pandemic time challenging, as they tried to help the gambler to cope without gambling. Getting help was not particularly related to the pandemic, but rather to the partner's or child's gambling problem.

Conclusion: When families suffer from gambling problems, addiction is part of their everyday life. Family members need as much help as do gamblers to recover from gambling addiction.



RESILIENCE AND POST-TRAUMATIC GROWTH IN THE TRANSITION TO MOTHERHOOD DURING THE COVID-19 PANDEMIC: A QUALITATIVE EXPLORATORY STUDY

Gill Thomson, University of Central Lancashire

Background: Most perinatal research relating to COVID-19 has focused on its negative impacts on maternal mental health, with limited insights into how to optimise positive health.

Aim: To explore how women adapted to becoming a new parent during the pandemic, and to identify elements of resilience and growth within their narratives.

Methods: Twenty mothers of infants aged under 12 weeks took part in a semi-structured interview. Questions explored how the pandemic had influenced their transition to parenting, and if and how they had adapted. Directed qualitative content analysis was undertaken using pre-existing theoretical frameworks of resilience and post-traumatic growth to analyse the data.

Results: Different resilience and post-traumatic growth concepts were identified. Salient resilience themes included personal (active coping, reflective functioning, and meaning-making), relational (social support, partner, and family relationships), and contextual (health and social connectedness) factors. There was also evidence of growth regarding new work-related and leisure opportunities, and women developing wider and more meaningful connections with others.

Conclusion: While further testing is needed, these findings emphasise the significance of social support and connectivity for positive mental health. Opportunities to increase digital innovations to connect and support new parents should be maximised.

NAVIGATING FAMILY INTERDEPENDENCE OF STREET-CONNECTED CHILDREN IN RECIFE, BRAZIL

Annika Lehtonen, Tampereen yliopisto

The family life of street-connected children consists of interconnected supportive and ambivalent emotional and material interdependence, and this should not be ignored in policy and practice regarding them. Even if children are seemingly isolated from their home environment, most of them continue to live in relation to their families. I discuss the results of my PhD article which explores how street-connected children describe their family relations, what meanings they attach to their families, and how and why the interdependent connections to children's families remain while children navigate between the street and family home. The study draws on ethnographic data collected with 10 street-connected children aged between 12 and 17 in Recife, Brazil in 2018–2019. The results demonstrate that despite the children's presence on the street and the variety of family



backgrounds, children often feel connected to their families and have a sense of mutual reciprocity and responsibility towards their family members. The concept of interdependence can illuminate new ways to frame and acknowledge the diverse situations of street-connected children as relational, reciprocal, and multi-local.